

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

N O. 02585

ALE VERK

Sholem Aleichem

*Permanent preservation of this book was made possible
by David Bern
in memory of
Israel Bernbaum*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

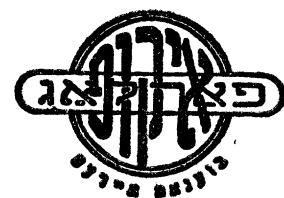
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

1 9 5 2

OBRAS COMPLETAS DE
SCHOLEM ALEIJEM

ſ

T O M O   III

PRINTED IN ARGENTINE
IMPRESO EN LA ARGENTINA
Editorial "JCUF"
BUENOS AIRES, 1952

Queda hecho el depósito que marca la ley.

Copyright by the
Estate of Olga Rabinowitz
New York

אלע זוערכ

פונ

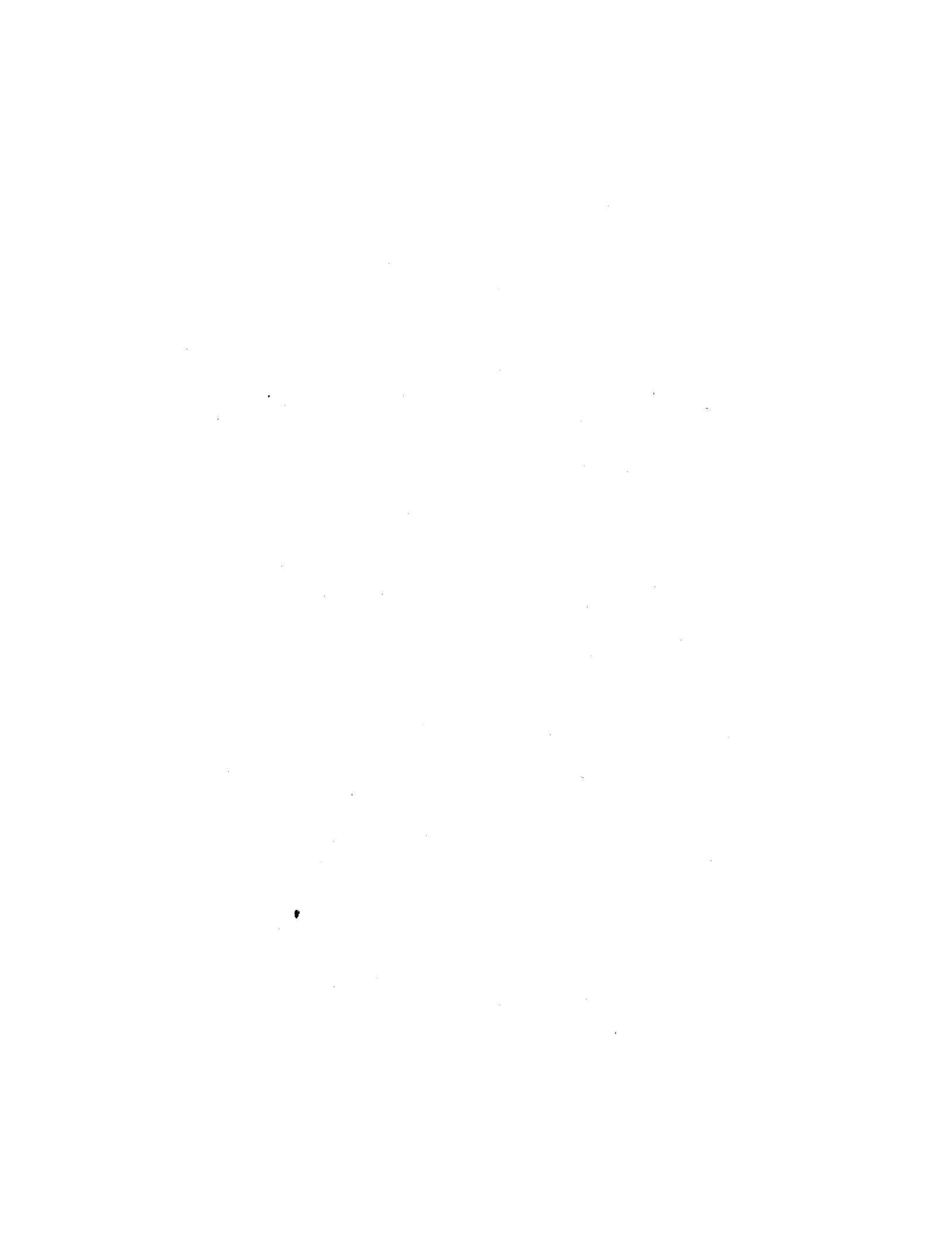
שלום עלייכם

באנד III

מנחם-מענהך
נגנץ טביה דער מלכיקער

מנחם מעדן

אַיִלָּה :

11	צֹו דָעֵר צְוֹוִיטָעָר אֲוִיפָלָגָע
13	לְאַנְדָּאוֹן
41	פָאַפִּירֶלֶעֶר
73	מִילְיאָנָעָן
129	אַ בְּכָבּוֹדָעָ פְּרָנְסָה
149	עַם פִּירֶלֶט נִיט
169	שְׁלִים-שְׁלִים-מוֹל

צָו דַעַר צְוִוִיתֶךָ אֹוִיפְלָאנָג

מנחס-מענדל איז נישט קיין העלד פון אַ רַּאֲמָן, אָוּן אַיבָּעָרָהוִיפְטָן נישט קיין אויסגעקלערטער פִּינֶר. דָּאָס אַיְזָן נַעֲבָד אַ יִדְּ פָּוּן אַ גַּאנְץ יָאָר, מֵיט וּוּלְכָן דַעַר פָּאָרָפָאָסָעָר אַיְזָן פָּעָרְעוֹןְלָעָךְ אָוּן נַעֲנָט בָּאַקְעָנָט. עָר אַיְזָן דָוְרְכְגָעָנְגָעָן מֵיט אִים אַ שְׁטִיקָה לְעָבָן פָּוּן כָּמַעַט צְוָאָנָצִיךְ יָאָר. בָּאַגְּעָנָט זַיְךְ אַיְנוּם יָאָר 1892 אַפְּ דַעַר אַדְעָסָעָר „קְלִיְינָר בְּעַרְוָעָה“, הָאָבָן מֵיר נַאֲכָדָעַס דָוְרְכְגָעָמָכָט הָאָנָט בָּאַ הָאָנָט אַלְעָ שְׁבָעָה מְדוּרָי גִּיהְנוּם, אַיְזָן יְעַהְוֹפְעַץ אַפְּ דַעַר בְּעַרְוָעָה, „גַּעֲגָגְעָן“ מֵיט אִים קַיְיָן פָּעָד טָעָרְבָּוָר אָוּן קַיְיָן וּוּאָרְשָׁעָה, אַוְיסְגָּעָשְׁתָּאָנָעָן אַ סְּךְ קְרִיזִיסָן, זַיְךְ גַּעֲוָאָרְפָּן מֵיט אִים פָּוּן אַיְזָן פְּרָנָה אַפְּ דַעַר אַנְדָּרָהָרָה, אָוּן — אַיְזָן וּוּיָן! — נַיְשָׁט גַּעֲפָנָעָן קַיְיָן גְּלִיכָן אַיְזָן עַרְגָּנָעָן, גַּעֲמָוֹת סּוֹפְּכָלִ-סּוֹפְּטָה טָאָן דָּאָס, וּוּאָס אַלְעָזָן טּוֹעָן — עַמִּיגְרוֹן קַיְיָן אַמְּעָרְקָעָה. דָּאָרָט, וְאַגְּטָמָן, מַאֲכָן יִדְּזָן נִיְתְּשַׁלְּכָבָט... דָּאָס וּוּלְכָן מֵיר זַעַן פָּוּן זַיְנָעָ שְׁפָעָטְעָרְדִּיקָעָ בְּרִיוּוֹ פָּוּן אַמְּעָרְקָעָה.

דָּעְרוֹנוּילָה, בַּיּוֹן עַפְעָם וּוּאָס, הָאָב אַיְזָן צְוָנוֹיְפָגְעָזָמָלָט אַלְעָזָן זַיְנָעָה בְּרִיוּוֹ, וּוּאָס עָרָה הָאָט אַיְזָן פָּאָרְלוֹוֹפָה פָּוּן דִּי אַכְּצָן יָאָר גַּעֲרִיבָן אַיְזָן פָּאָרָה שִׁידְעָנָעָ צִיְּטָן, אָוּן גַּעֲרוֹקָט אַיְזָן פָּאָרְשִׂיְּדָעָנָעָה עַרְטָאָלָה, צָו זַיְן וּוּיָבָה שִׁינְעָנְ-שִׁינְעָנָלָה, וּוּיָאָוִיךְ דִּי בְּרִיוּוֹ פָּוּן זַיְן וּוּיָבָה צָו אִים, אָוּן גַּעֲמָאָכָט פָּוּן זַיְן אַ בּוֹךְ, כָּמַעַט אַ בְּרִיוּוֹנְשְׁטָעָלָה.

טָאָקָעָ אַ בְּרִיוּוֹנְשְׁטָעָלָה, אַעֲנָגְעָטִילָט אָוּן זַעַקָּס בָּאַזְוֹנְדָּרָעָ אַפְּ טִילְוָנָגָעָן, אָוּן דָּעְרָבָנִי גַּעֲחָאָט אַ מִיּוֹן: אַ יִדְּ אַ סּוֹחָר, אָוּן וּוּטָה וּוּלְכָן שְׁרִיבָן אַ בְּרִיוּוֹ צָו זַיְן וּוּיָבָה, לְמַשְׁלָל, פָּוּן אַדְעָם — וְאָל עָרָזָן אַיְנוּם עַרְשָׁטָן בּוֹךְ „לְאַנְדָּאָן“. אַ שְׁפָעְקָוְלָאָנָט אַפְּ דַעַר בְּעַרְוָעָ פָּוּן יְקָנָהָן, פָּוּן אַקְצִיעָם וּבְכוּמָה אַזְוָלְכָעָ סְחוּרוֹת — וּוּטָה גַּעֲפָנָעָן אַ מַסְטָעָר אַיְנוּם צְוָוִיָּטָן בּוֹךְ „פָּאָפִירְלָעָךְ“. אַדְעָר אַיְנוּם דָּרְטָהָן בּוֹךְ „מִילְיאָנָעָן“. אַ יִדְּ אַ מַעְקָלָה, אַ שְׁדָכָן, אַדְעָר אַנְגָּעָנָט — לְאָזָוּ זַוְכָּן וּוּיָטָהָר. מֵיט אַיְנוּם וּוּאָרָט — יְעַדְעָר וּוּטָה זַיְךְ גַּעֲפָנָעָן זַיְנָס. אָוּן אַזְוִי וּוּיָיְדִּישָׁע גַּעֲשָׁפְטָן זַיְנָעָן, בּוֹרָךְ חַשְׁמָה, אַוְמָעָטָם אַלְעָזָן אַיְנוּם, דָּאָס הַיִּסְטָה, הַיִּבְנָה זַיְךְ

או, דאכט זיך, גאנץ נישקshedיך, מיט איזו פיל במחון אוֹן גֶּלענצענדע האפעונגגען, אוֹן אוַיסלָאָזָן לְאָזָן זַיְד אָזָים, צומ מײַנסטָן, מיט שלימד שלייס-יכּוֹל, ווי בא מײַן מַנְחָס-מַעְנְדָלָעַן, לְכָן באַדָּאָרָפּ מעַן לְאָנֵג נִימַת הָאָרָדָעָן בָּאָם צוֹנוֹיֶשְׁטָעלְעָן אֲבָרוֹו. מַעַן קָאָן אִים נַעֲמָעַן גֶּלְינְךָ, ווי ער שטייט אוֹן נִימַת. אוֹן טַאָמָעָר וּוּעָט זַיְד גַּפְּבִּינְעָן אַיְינְעָרָפּוֹן טוֹיזָונָט, ווֹאָס דַּי גַּשְׁעַבְּטָן זַיְנָעַ גַּיְעַ אִים דַּעֲרוֹוַיְלָגָט, קָאָן ער זַיְכָּעָר זַיְן, אוֹ סָאיַז נִימַת אָפּ לְאָנֵג. אַלְזַי, ווֹאָס אַיְזָן גַּעֲבּוֹת אָפּ לְוֹפְטָן אוֹן אָפּ ווֹינָט, מַוּ סָופּוֹר כָּל-סּוֹפּ פָּאָלָן. שְׁטָאָרָק אַנְגַּגְלִיְוָגּּט אַיְזָן דָּאָס נִימַת. דַּעֲרָפָאָר אַיְזָן דָּאָס אַכְּבָּעָר אַמְתָה, אוֹן דַּעַם אַמְתָה האָבָן דַּאָךְ אַלְעָמָעַנְשָׁמִין לִיבּ ...

בָּאָם צוֹנוֹיֶשְׁטָעלְעָן דַּי בָּרוּוֹ צַוְּדָעַ צַוְּיוֹיְטָעַר אַוְיְפָלָאָגָעַ, האָבָן אַיְךְ אַסְךְ בָּרוּוּלְעָד שְׁטָאָרָק פָּאָרְקִירְצָט אוֹן אַסְךְ בָּרוּוּלְעָד גַּאֲרָאְרִיפְּנָעָר וּוּאָרְפָּן. אַנְגַּגְלִיְוָאָרָן דַּעֲרָבָן האָבָן נַאֲרָדָעָן דַּעַרְקָעָר, ווּיְנַטְּעָר קַיְנָעָר נִישְׁטָה. דַּעַרְקָעָר פָּוֹן דַּעַם בָּזָק גַּיְיטָמִיט דַּעַם גָּאנֵג, אוֹ אַזְוָעָרָק, ווֹאָס סָאיַז קַיְרָצָעָר, אַיְזָן דָּאָס אַלְזַי בָּעַסְעָרָה. דַּי ווֹאָס ווּעָלָן גַּפְּבִּינְעָן, אוֹ סָאיַז נַאֲרָד אַסְיכָּל צַוְּדָעַ, קָאָנָעַן זַיְכָּעָר זַיְן, אוֹ אַס יְרָצָחָהָשָׁם, בָּאָדָי ווּיְנַטְּעָר ווּעָטָקָומָעָן צֻום רַעֲכָתָן אִידָּעָלָן: "צַוְּנִיתָן אַגְּזָן קַוְּמָטָן דַּאָס נִיטָן ..."

שָׁלוּמַן יִצְחָק

נֻעָרָוִי (אַיְטָאָגִיעַ), עֲרֵב חֲנוֹכָה תְּרַעַם.

לְאַנְדָּאוֹן

(אַדְעָם עַרְבָּרִיז)

געשראיבן אין יאָר 1892.

לְאָנְדָּן

(אדיעסער בערוצע)

.I.

מאנטימענדל פו אדרעם צו זיין וויב שויינע-שיינדל איז בתרילעוקען.

לזוגתי היקרה הצענעה החכמה מורת שויינע-שיינדל שתהיה.

ראשית באתי להודיעך, אויך בין ברוך השם בכו החיים
והשלום, השם יתברך זאל העלפֿן, מע זאל תמיד הארכן איינס פונעם
אנדרון נאר גוטס מיט בשורות טובות, ישועות ונחמות — אמן.
וחשנית זיין וויסן, אויך בין נאר ניט אימשטיינד דיר צו
באסריבבן די שטאט אדרעם, ווי גרויס און שיין זי איז, און די מענטשן
די הינע מיט זיוירע גוטע כאראקטערן, און די גאלדענע געשעפֿטן, וואט
מען קאו דא מאכן. שטעל דיר פֿאַר, אויך גִּיְּמִיר אַרְוִוִּים מיטן שטעל
איין גֶּרְעָצְקָאַרְדִּין, אַזְוֵי הַיִּסְטָט דָא אַין אַדְעָם די גָּזָם, ווֹיְדָן
האנדרון, האב אויך צואנציק טוונט געשעפֿטַעַךְ : ווֹיְלָאַיךְ ווֹיְיַץ —
אייז ווֹיְיַץ, קליען — אייז קליען, וואָל — אייז וואָל, מעַל, זאלַיַּה, פֿעדַרְעַן,
ראזינעקס, זעק, הערינג — הכלַּל, וואָס אַמְוִיל קָאָן אַיסְרִיְידָן גַּעֲפִינְסְטָן
דא אַין דעם אַדְעָם. אויך האב לכתהילה אַפְּלִילוּ אַנְגַּעַשְׁמַעַט אַזְוַיְידַרְעַן
גוטע געשעפֿטַעַךְ, נאר עס אייז מיר אלַיְזָן ניט געווען צום הארץן. האב
אויך מיך אַזְוֵי לאָנג אַרְמוֹגָעָרִוִּיט אַין גֶּרְעָצְקָאַרְדִּין. האב מיך
פֿאַרט צוֹגַעַשְׁלָאָן צוֹ עַפְעַם רַעֲכַטָּם, הַיְּנוּ : אויך האנדל מיט "לאָנדָאָן"
און פֿאַרדִין דערבי נאר נישקshedיך ! מע כאָפְט אַמְאָל אַכְּהַאָהָר,
אַמְאָל אַפְּוּפְצִיקָה, אַוְן אַמְאָל, אוֹז עַם גַּעֲרָאַט, אַהֲונְדַרְעַטָּר אַוְיך.
כלַּל, דאס "לאָנדָאָן" אַוְן אַזְאָס מסחר, וואָס מע קָאָן דערבי גַּלְיְקַלְעַךְ
וועָרָן אַין אַיְזָן טָאג. אַט אייז ניט לאָנג אַרְוִיסְגַּעַטְמָעַן אַהֲרָר אַיְינָעָר,
עַפְעַם אַשְׁמָשָׁי, אַוְן האָט גַּעֲכַפְט אַין אַיְזָן שְׁמַעְיִישָׁרָאֵל דָרְבִּיסִיךְ טוֹוֹזָט,

און הארכט זוי הטעט אלעמען מיטן קאטער. איך זאג דיר, זוגתי היקרת, מטש עס וואלגערט זיך דא גאלד אין די גאסן! איך חאָב, ברוך השם, קיין חרטה ניט, וואס איך בין אַרְאָפֶנְעָפֶאָרֶן אַהֲרָן קִיּוֹן אַדְּרָעֵס. וועסטו דאָך פֿרְעָוֹן: ווי קּוֹם אַיִּךְ קִיּוֹן אַדְּרָעֵס, אָז גַּעֲפָאָרָן בֵּין אַיִּךְ גַּאֲרָקִיּוֹן קָעֵד שׁעַנוּוֹ? אַפְּנִים, אָז סְאַיוֹן מִיר באַשְׁעָרָת פָּוֹן גָּאָט, איך זאָל פְּאַרְדִּינְעָן גַּרְאָכָע עַטְלָעָכָע קַעְרְבְּלָעָךְ! אָט ווּעָסְטוּ הָעָרָן, ווּזְאָזְוּ דָעַר אַיְבָּעָרְשָׁעָר פִּירְט מִיטַּא מַעֲנְטִישָׁן.

או איך בין געקומען קיין קעהנעווו צוּם פֿעַטְעָר מְנַשְּׁה אַפְּנָעָמָעָן דָּאָס נְדוֹן, פֿרְעָוֹן עַר מִיקְּ: ווּאָס בְּאַדְּרָאָפְּ אַיִּךְ דָּאָס נְדוֹן זָאג אַיִּךְ: מְסֻתְּמָא דָּאָרְפְּ אַיִּךְ; אַיִּךְ זָאָל נִיט דָּאָרְפְּ, וּוּאָלְטָא אַיִּךְ נִיט קוּמָעָן. זָאגְטָ ער, או קִיּוֹן מוּוֹמָן גַּעֲלַת הָאָט עַר אַיְצָצָט נִיט, עַר קָאָן מִיר, זָאגְטָ ער, גַּעַבְּן אָז אַנוּנוּזָוָג צָו בְּרָאָצְקִין קִיּוֹן יְעוּהָפָעָא. זָאג אַיִּךְ: לְאָז זְנוֹן קִיּוֹן יְעוּהָפָעָא, אַבְּיִ גַּעַלְתָּ. זָאגְטָ ער: עַר וּוּוֹיס נִיט, צִי אָזְיִ יְעוּהָפָעָא אַיִּוֹ אַיְצָטָעָר דָּאָ גַּעַלְתָּ. עַר קָאָן מִיר גַּעַבְּן, זָאגְטָ ער, אָז אַנוּנוּזָוָג צָו בְּאַבְּיִ רָאָכְן קִיּוֹן וּוּאָרְשָׁעָ. זָאג אַיִּךְ: לְאָז זְנוֹן קִיּוֹן יְעוּהָפָעָא. זָאגְטָ ער: ווּאָס טּוֹיגְטָ דִּיר וּוּאָרְשָׁעָ? וּוּאָרְשָׁעָ אַיִּוֹ וּוּיִיטָ. אַוְיִבְּ אַיִּךְ וּוּילִ, קָאָן עַר מִיר גַּעַבְּן, זָאגְטָ ער, אָז אַנוּנוּזָוָג צָו בְּאַרְבָּאָשָׁן קִיּוֹן אַדְּרָעֵס. זָאג אַיִִךְ: לְאָז זְנוֹן אַדְּרָעֵס, אַבְּיִ גַּעַלְתָּ. זָאגְטָ ער מִיר נָאָךְ אַמְּאָלָּ: אָפְּ ווּאָס דָּאָרְפְּסָטוּ גַּעַלְתָּ זָאג אַיִִם: מְסֻתְּמָא דָּאָרְפְּ אַיִִךְ; אַיִִךְ זָאָל נִיט דָּאָרְפְּ, וּוּאָלְטָא אַיִִיךְ נִיט קוּמָעָן. בְּקִיצָּוֹר, עַר דְּרִיטָט זְיךָ אַהֲיָן-אַחֲרָהָר, עַס הָאָט אַיִּם אַבְּעָר גַּעַהְלָפָן, וּוּי אַטְוִיטָן בְּאַנְקָעָס; אַיִִיךְ, אָז אַיִִיךְ זָאג אַיִִיךְ דָּאָרְפְּסָטוּ גַּעַלְתָּ זָאג אַיִִים: סְרִיחָכָל פֿינְפֿאָרְדִּים, אָז אָפְּ שְׂיִיןְ קַעְרְבְּלָעָךְ גִּיטָּ עַר מִיר אָז אַנְיִ אָפְּ סְרִיחָכָל פֿינְפֿאָרְדִּים, אָז אָפְּ שְׂיִיןְ קַעְרְבְּלָעָךְ גִּיטָּ עַר מִיר מְזָוָּמָן, ווּיְזָוָּג צָו בְּאַרְבָּאָשָׁן קִיּוֹן אַדְּרָעֵס, אָז דָּאָס אַיְבָּרְקָעָ גִּיטָּ עַר מִיר מְזָוָּמָן — ווּעַט מִיר זְנוֹן, זָאגְטָ ער, צְוִישָׁטְנִיעָר אָפְּ דָעַר הָוֹצָאתָ. אָז מְחַמְּתָ אַיִִיךְ האָבָ קִיּוֹן צִיְּטָ נִיט, מָאָךְ אַיִִיךְ דָּאָס בְּקִיצָּוֹר. אָס יְוִצָּה הַשְּׁמָ, אַיְינָעָמָן דָּעָרָן בְּרִיוֹו וּוּלְאַיִִיךְ דִּיר אַרְוִיסְשְׁרִיבְּן אַלְצְרִינְגָּה בְּאַרְיוֹכָהָתָה. זָוי גַּעַוְונָט אָז גַּרְיָיסָן שְׁוּוֹרָעָ אָז שְׁוֹוְגָעָר אָז דִּי סִינְדְּרָלְעָךְ זָאָלָן לְעַבְּן, אַיִִטְיִ לְעַבְּן בְּאַזְוְנְדָעָר גַּאֲרָקְרָבְּנְטָלְעָךְ.

מִמְּנִי בְּעַלְךָ מִנְחָמָה - מִעְנָדָה.

עִירְשָׁבְּרָה אַיִִיךְ בֵּין גַּעֲקָוּמָעָן מִיטַּט דָעַר אַנוּנוּזָוָג צָו בְּאַרְבָּאָשָׁן, זָאגְטָ ערְמָן מִיר, אָז דִּי אַנוּנוּזָוָג אַיִִוְיְגָנִיט קִיּוֹן אַנוּנוּזָוָג

זונגע. וואס דען אייז דאס ? ס'אייז גאר א סוכה-השער ! לאו פַּרְעֹר אֲנָקָר
מען, זאגן זיין, פון אינער פַּעַטֶּר מִנְשָׁה דָּרָר וּוָאנְגָּנוֹן וּוֵיְיז, אָנוּ לאו מען
אַקְאָרְשָׁטְטְּ דִּי וּוֵיְיז פָּאָרְקוֹפֶּן, וּוּעַט מַעַן אַיְיךְ דַּעַמְּאָלֶט גַּעֲבָן גַּעֲלָט. אַ שִׁיר
נָע מְעֻשָּׂה, נָאָר אַ קְוָרְצָע ! הָאָב אַיְיךְ בָּאָלֶד אַוּוּקְגַּשְׁרִיבָן קִיּוֹן קַעַשְׁעַנְעָוּ
אָן אַטְקָרִיטָקָע, אָוֹן הָאָב אַיְם גַּשְׁרִיבָן, אָוֹן טַאָמָעָר שִׁיקָּט עַד נִיט אָרוֹיָס
תִּיכְּפָּה וּמִיד דִּי וּוֵיְיז, וּוּלְאַיְיךְ אַיְם קְלָאָפָּן אַ דַּעַפְּשָׁע. בְּקִיצוֹר, אַ שְׁרִיבָן
אַחֲרָה, אַ שְׁרִיבָן אָהִין — אַיְיךְ בַּנְּיַ אַרְמוֹנָעָגָנָעָן אַיְינָע יִסְרָאֵם. אָוֹן
עַרְשָׁתָן נַעֲכָתָן אַיְזָה מִיר אַנְגָּעָקְוּמָעָן פָּוֹן קַעַשְׁעַנְעָוּ אַ מַוּמָעָנָה הַוּנְדָרְעָטָר
אָוֹן אַה רַיְישׁ קַעְרְבָּלָעַךְ אַ וּקְסָמָלָעַךְ. אַצְּינָר פָּאָרְשָׁטִיסָטָו שָׂוִוִּין, פָּאָרָר
וְואָס אַיְיךְ הָאָב דִּיר דִּי נַגְנַצְעַ צִוְּתָן נִיט גַּשְׁרִיבָן ? אַיְיךְ הָאָב גַּעַרְעַכְנָט,
אָז דִּי שִׁין ? קַעְרְבָּלָעַךְ זַיְנָעַן לְעֹזָוֶל. דָּרְפָּן זַעַט מַעַן אָרוֹיָס, אָז אַמְעַנְתָּשׁ
טַאָר נִיט אַבְּעַרְטָרָאָכָתָן אָפָּן עַרְגָּסָטָן. ס'אייז דָּא אַ גַּטָּט אַפְּ דָּרָר וּוּלְטָמָן
וְואָס פְּרִיט אָוִים. אַיְיךְ הָאָב דָּאָס נַגְנַצְעַ בִּימְלָא מַזְוָמָנָס אַרְיָנָגָעָנָבָאָקָט
אייז "לְאַנְדָּרָאָן" אַרְיָין, אַיְינָגָה אַנְדָּלֶט אַ רַּעַםְלָמָדָה, "הַאֲסָלָעָד" אָוֹן
"בְּעַסְלָעָד", אָוֹן דַּאְנָקָעַן חַשְׁמָן יַתְבָּרֶךְ — מַעַ זָגָטָמָ, אָז ס'אייז שָׁוִין דָא
רִיוּוֹת !

הנ"ט

.II

שווינע-שיינדל פון בתרילעוווקע צו איר מאן מונחט-מענדל און אדעט.

לכבוד בעלי היקר הנגיד המפורסם החכם מופלג מוהר"ר מנהמי מענדל נ"י.
עד ש ט נס קומ איך דיר צו מעילן, אז מיר זייןען אלע גאנט צו דאנקען אין בעסטן געווונט, גיב גאנט דאס נעלמעבע פון דיר צו הערון אה ווינטער ניט ערגעער.
צ וו יי ט נס שריביך איך דיר, אז עס האט זיך מיר ווינטער אונגע- רופן די אמאלאעדיקע ספֿאָזּוּמַעַן, אַף דִּין פְּעֻטָּעֶר מְנַשֵּׁה גְּזֹועָאנְט גְּעֻווּאָאָרַן,

וואס האט דיר געמאכט אוז שיענים מהק פון די פופצנ'הונדרט קראפער ליעך נדן, אוז יאר, אוז מול! ווי זאגט די מאמע מינען זאל ליעבן: "געשית דורך דער קאץ שלח-מנות" ... וועקסעלען וואלט איך בא אים נעמען! קראנק וואלט איך בא אים נעמען! קדחת אף פינק חדשין! הערטטה הלוואי איך זאל ליגן זאנן, נאר כהאָב מורה, דו וועסט די איבעריקע ערבלעך נישט אנטקון, ווי דו קוקסט ניט אן די אויערן דיין נא, וואס דו האסט זוי פאָרטראָג אוש אַחין קיין אַדעם. דיין גליין, וואס די מאמע וויס ניט פון קיין וועקסעלעך; עס וואלט זיך געטאו חושך! און דאס, מענדל, וואס דו שריביסט, איז דו פאָרדינסט, דאנקען גאט, געלט, איז בא אונדו אלעמען אַוּדאי זיינער אַנגעליגט. נאר וואס דען? האָב דיר אַכְזִיךְ שְׁוֹאָרְצֵעַ יאר, מינען שנאים. איז דו שריביסט שווין יאָ, שריב ושב ווי אַ מענטש! פאָרוֹאָס זאָקְסְטּוֹ ניט אַרְיוֹשְׁרְיבִּין אַקְרָאַט, וואס איז דאס פֿאָר אַ מִין סְהֻרָה אַט דאס, וואס דו האַנדְלָסְט מִיט דעם? ווי טבער לְיוֹסֶט מַעַן דאס אַן אַרְשִׁין? צַי אַפְּשָׂר פֿאָרְקוּיפְּט זָרָעַס אַט דאס! חַעַנְטַ פֿאָרְשִׁטְיַי אַיך ניט, דו זאנסט, איז אַט האָסְטּוֹ אַעֲנִין געקייפְּט סְהֻרָה, און אַט אַיז שווין דָא רִוּת. וואס איזו דאס פֿאָר אַ מִין סְהֻרָה, וואס וואַקְסְטּ בָּאַ דִיר אַזְוִי גַעַשְׁמַעַהְדִיךְ? "פֿעַטְשְׁרִיצְעַס, זאנט די מאמע, באַדְאָרְפּוֹן אַיז אַ רְעָנָן!" ... און אַז אַיז דָא רִוּת, פֿאָר וואס פֿאָרְקוּיפְּסְטוֹ ניט? אַף וואס וואַרְטְּסְטוֹ? אַן יְקָרָות? אַן פֿאָרְזְּסְטוֹ? וואס שריביסט ניט, ווי דו שטייסט אַבְּן אַן וואס עַסְטוֹ? עַפְּעַס גְּלִיכְיָה, ווי איך וואלט דִיר זַיְן אַ פֿרְעָמְדָע, ניט קִיְין ווַיְכִיבּ בֵּין הַהַנְדָרָת צְוֹאָנִי צִיךְ יאר, נאר עַפְּעַס אַ פֿאָלְוָבָאָוְנִיכְעַס, לְחַבְדִּיל, ווי זאגט די מאמע זאל ליעבן: "אַז אַ קו גַיִט אַזְוּק אַין טְשְׁעַרְעַדְעַס, פֿאָרְגָּעָס זִי דָעַ זִיְגָּעַד זָונְטַ". מיר דָאָכְטַ, דו זאַלְסְטַ מִיךְ ווּלְגַן, וואַלְסְטַ גַעַזְעַן אַוִיסְטַ האַנדְלָעַן זִיךְ וואס נִיכְעַר אַן קוּמָעַן בעסער אהַיְם מִיטְן בִּיסְלְ מְזוּמְנָס, וועסטו דִיר גַעַפְּינְעַן שְׁעַנְעַרְעַ גַעַשְׁעַפְּטַן, ווי אַט דאס דָאַזְוִיקְעַ... אַיך זָאל אַזְוִי ווּיסְטַ פּוֹן קְדַחְתַ, ווי אַיך ווּוִיסְטַ מַעַרְפְּטַ עַס! אַן זִיךְ גַעַזְעַן, ווי עַס ווִינְטְשַׁטְמַדְ דִיר פּוֹן טִיפְן האָרְצַן

III.

מנחמיינדל פון יהופער צו זיין ווינב שיינע-שיינדל איזו כתרילעוףע.

לזוגתי היקחה הצנעה החכמה מרת שיינע-שיינדל שתחיי.

ר א ש י ת באתי להודיעיך, איז איז בין ברוך השם בקי החיים והשלום. השם יתברך זאל העלהן, מע זאל תמיד הארכן איינס פונעם אנדרון נאר גוטס מיט בשורות טובות, ישויות ונחותות — אמן.
ו ח ש נ י ת זיין וויסן, איז עס איז מיר קיין חידוש ניט, וואס דו פארשטייסט ניט דעם שכט פון "לאנדאָן", וואראעמ איז ווי באַלד יידן סוחרים, יידן מיט בערה, וויסן ניט ווער עס האט זוי געשלייערט, היינט לא כל-ישבן אַ יידענע! על כן וועל איז דיר קלְאָר מאָכָן, זאלסט פֿאָרְ שטיאָן דאס געשעפט אַקְרָאָט. הנה זיין וויסן, איז דאס "לאנדאָן" גופה איז אַן אַיְדָעָלָע מאָטעריע. פֿאָרְקִוִּיפֶן פֿאָרְקִוִּיפֶן זיך עס אָפָן ווֹאָרט, איז זען זעט מען דאס ניט. אלע מינוט בעיט זיך עס: אָט אַיז דאס טנייער, אָט אַיז דאס וואָלוֹל. אָט אַיז "הָאָס", אָט אַיז "בעס", דאס חײַיסט, דאס קערבל דאָרט אין בערלֵין אַדער עס הייבט זיך, אַדער עס פֿאָלְט, עס ווענדט זיך אַין בערלֵין; ווֹיאָזָוּ בערלֵין זאגט, אַזְוִי אַיז דאס. עס לויַּפְּן די קורסן אוֹף אַז אָפּ מישוגענערוּניי, עס פֿלִיעָן דעפעשן אהין אַז צוֹרִיכָה, אַז יידן לויַּפְּן אַרְוּם ווי אַפּ אַירְה, מאָכָן געשעפטן אַז ווערן גְּלִיכְלָעָה, אַז אָז אוֹיר בתוכם. עס אַיז אַ טומָל, אַ בהלה מע קאָן דאָ פֿאָרְדוֹלְט ווֹעֲרָן. אַט, לְמַשֵּׁל, האָב אַיך נעכטן געמאָכָט אַ "סְטָאָרְ לאָזָש", מִיר געקסט אַ פֿוֹפְּצִיקָעָר, אַיז ער העינט אַנְדְּרָאָפְּרִי, פֿוֹנְקָט זוֹיגָעָר צוֹעָלָה, אוֹיסְגָּעָרָנוּן גָּעוֹאָרָן. נאר דו ווֹיִיסְט דאָך ניט מסתמאּ, וואָס חײַיסט "מאָכָן אַ סְטָאָרְ לאָזָש", — באַדָּרָאָפּ מען דיר געבען צו פֿאָרְ שטיאָן. לְמַשֵּׁל, מען ניט אָווֹעָק אַ פֿוֹפְּצִיקָעָר פֿאָר אַ טָּאג, אַז יונְנָעָר "שְׂטָעָלְט אַ קָּוָרָס", קָאנְסְטוּ דִיר מאָכָן פֿוֹנְקָט "סְטָאָרְ לאָזָש" "צְוֹוִי זְוִיטָן", אַז פֿאָרְקִוִּיפֶן יונְקָעָם אַ "בְּלִינְדְּרָעְכָּט" בֵּין נאָך "שְׁלָוָס" ("שְׁלָוָס" הִיסְט

בاق אונדו אין אדרעם פארנאכט, ווי בא איעיך בין מנחה למעריב). איז ווי באלאד דער קורס "שטייט אפ", איז כפרה דער גאנצער פופציקער — הייסט דאס געמאכט א "סטאלאזש". זאלסט אבער גאר קיין יוסרים ניט האבן, זונתי חיקרה! דערליינן א פופציקער איז דא פון די קליענקייטן. השם יתברך ווועט העלפן, עם ווועט "אוועקנין די רעכטער ציטט", ועל איך, אם ירצה השם, פארדיינן געלט, און א סך! און וואס דזאנסט מכח דעם פטער מנסחטס ווועקסעלען, האסט א גרויסן טוות. דער גור טער יאָר האט אים ניט גענומען, ער איז נאָך א שינגער בטוח! לאָם איזר וויל נישט. איך זאל דאָרפן געלט, האָב איך גענוג: איך קאָן פארה האנדלען א פאר "חאָסלאָך", אָדער א פאר "בעסלאָך". נאָר איך בין קיין בעלן ניט דערויף. איך קאָן באָשטיין בעסער צו קויפן נאָך א "סטאָלאָזש". וואס מעד "סטאָלאָזש" איז אלע בעסער. און מע לײַיגט זיך שלאָפּן מיט א "סטאָלאָזש", שלאָפּט זיך גאר אַנדערש! און מהמת איך האָב קיון צייט ניט, מאָר איך דאס בקיזור. אם ירצה השם, אינעם אָנֶ דערן בריוו וועל איך דיר אַרוייסְרַיבִּין אַלְצִידִינְג באָרכִיכּוֹת. לְעַתְּ-עֲתָה לאָו גָּאָט גָּעָבָן מֵיט גָּעָונָט אָוּן מֵיט הַצְּלָחָה.

ממן בעליך מ נ ח ס - מ ע נ ד 5

ע י ק ד ש ב ח ת י. וואס דו פרענסט מיך, ווי איך שטי איזן און וואס איך עס, שריב איך דיר, זונתי חיקרה, איך וויס אליין ניט אָפּ וואס פאר א ווועלט איך בין. די שטאט אדרעם איז אומגעהער גרויס, און אלְצִידִינְג קאָסְט דאָ טִיעָר, און די הייזער זינען דאָ הוּיך בין הימל, מע דאָרָף קַלְעַטָּרָן אָפּ אַיְזָעָרָנָע טַרְעָפּ אַהֲלָבָע שָׁהָה, בֵּין מע קומט אַחִים, אַוְש אָונְטָרָן הַיְמָל, און אַפְּנַצְטָרָל אַיז אַקְלִינְס, ווי אַיז אַטּוֹרְמָע. אַיך בין זיך מהיה, אָז ס'וּוָרְטָטָג אָוּן אַיך קאָן מִיך אַרְוִיסְטָן פָּוּן דער טוֹרְמָע אַהֲן אַיז גַּרְעַץ אַרְבִּין, אָוּן דָּאָרְטָן טַאַקָּעָע עַס אַיך שְׂטִיעַנְדִּיק, דאס הייסט, מע כַּאֲפַט אַיְבָּר וואס גָּאָט גִּיט, ווֹאָרָעָם ווֹועָר האָט צִינְט זיך אַוְעַקְעַזְעַן עַסְן, אָז מע דָּאָרָף אַלְעָמָינְט גָּעוֹאָר ווֹעָרָן די קָוְרָסְן פָּוּן בְּרִילְין? דָּעַרְפָּאָר אַיז דָּאָ פְּרוּכְטָן בּוּיל הַזּוּל. ווּנְיכָר טְרוּבִּין עַסְט מַעַן דָּאָ נִישְׁט ווי בא אַיך אַין תְּהִרְיַלְעַזְקָע רַאֲשַׁהְשָׁה אַפּ שְׁחַחְיָינוּ, — דָּאָ עַסְט מַעַן ווּינְטְרִוִּיבָן אַלְעָמָע טָאג, אָוּן אַין מִיטָּן גָּאָס, מע שְׁעַטְט זיך גָּאָרְנוּט.

ה נ " 5

א.ר.

שווינשיינדַל פון כתרילעוווטע צו איר מאן מנהסטענְדָל איז אדעפַט.

לכבוד בעלי היקר הנגיד המפורסם החכם מופלָג מוהר"ר מנהסטע-
מענדָל ג"ג.

ער שטַּנְּסַּמְּ קָוָם אִיךְ דָּרָ צֹ מַעַלְדָּן, אָזֶן מֵיר זַיְנָעָן אַלְעָ גַּטְטָ צֹ
דָּאנְקָעָן אַיְן בָּעָסְטָן גַּעֲוָנָמָה, גַּיבָּ גַּטְטָ דָּאָסָ נַעַמְלָעָכָעָ פָּוָן דָּרָ צֹ חָעָרָן
אָפָּ וּוּיְטָעָרָ נִיטָּ עַדְגָּעָר.

צֹ וּ יְיָ טָן סָ שְׁרִיבָּ אִיךְ דָּרָ, אָזֶן אִיךְ הָאָבָּ דִּיךְ אַנְגָּעָקָטָ טָאָקָעָ
נָאָרָ וּוּיָ אַמְּשָׁגָעָנָם ! לָאָסָ אִיךְ אָזְוִי וּוּיסָן, אָפָּ אַפְּלָעָרָ וּוּאָךְ נִיטָּ אָוִיסָן
גַּעַרְעָטָן זָאָל זָוִוָן, פָּוָן דָּעָרָ שְׁטָמָטָ אָדָעָם, וּוּיָ אִיךְ הַיָּבָּ אָפְּלוּ אָזֶן צֹ וּוּיסָן,
וּוּאָסָ דוּ פְּלָאָפְּלָסָטָ מִירָ אַיְן דָעָם בְּרִיוּוּ "הָעָסָ" אָזֶן "בָּאָסָ" אָזֶן "דָּעָלָעָרָ"
וּשְׁאָנָסָ, דָעָרָ שְׁוּוֹאָרָצָעָרָ יָאָרָ וּוּיָסָ אַבְּרָאָטָן ! עַסָּ פְּלִיעָן בָּאָ דָרָ
פּוּפְּצִיקָעָרָם, וּוּיָ הַאָלָעָשָׂקָעָם, עַפְּעָסָ אַיְן בָּאָ דָרָ דָאָרָטָן גַּעַלְטָ — שְׁמַעַלְטָ
חַפְּקָרָ צִיְּבָעָלָעָם ! אָוּוֹדָאִי קָאָנוּ מַעַן זַיְנָ אַיְן גַּאֲלָדָ בָּאָ אַזְוּלְכָעָ פְּרָנָסָותָ !
אִיךְ פָּאָרְשָׁטָיָ נִיטָן, בָּאָטָשָׁ נָעָם מֵירָ אָרָאָפָטָ דָעָם קָאָפָט, וּוּאָסָ אַיְן דָאָסָ פָּאָרָ
אָמִין סְחוּרָה, וּוּאָסָ מַעַזְמָתָ זָוָתָ זָוָתָ ? אַקְאַזְמָ אַיְן אַזְקָ ? ... הָעָרָסָטָוָן
מַעַנְדָל ? מֵירָ גַּעַפְּעָלָטָ דָאָסָ נִיטָן. אִיךְ בִּין בָּאָ מַיְנָן טָאָטָן נִישָׁטָ גַּעַפְּרוֹוֹטָ
גַּעַוְאָרָן צֹ אַזְוּלְכָעָ לְוּפְּטִיקָעָ פְּרָנָסָותָ, לָאָזֶן מֵיךְ גַּאֲטָהָ הַיָּטָן אָפָּ
וּוּיָ אָזָגָטָ דִּי מַאָמָעָ זָאָל לְעָבָן : "פָּוָן לְוָפְטָ קָאָפְטָ מַעַן אַפְּרָקִיָּ
לְוָגָנָ" ... דָוָ שְׁרִיבָטָ : "אָזֶן מַעַן לְיִוְגָטָ זַיְדָ שְׁלָאָפָןָ מִיטָּ אַדְלָעָשָׂאָנָם,
שְׁלָאָפְטָ זַיְדָ גַּאֲרָ בְּעַסְפָּרָ" ... וּוּרְדָ לְיִוְגָטָ זַיְדָ עַסָּ שְׁלָאָפָןָ מִיטָּ אַדְלָעָ-
וּשְׁאָנָסָ ? עַפְּעָסָ מַאָדָנָעָ דָבָרִיםָ, טָעָרְקִישָׁ לְשָׁוֹן ! אָזֶן וּוּאָסָ דָוָ שְׁרִיבָטָ
מִירָ, אָזֶן דָוָ קָאָנָסָטָ פָּאָרְצָוּקָרָן דָעָם פָּעָטָרָ מַנְשָׁחָםָ וּוּקְסָעָלָעָ, אַיְן טָאָ-
מַעַרְ וּוּלָ אִיךְ אַיְן דָעָם נִיְטָ גַּלְיוּבָןָ, וּוּלָ אִיךְ אַיְן זַיְנָן קִיְן אָפְרִיָּ
קוּרְסָטָעָ, וּוּיָ דִי מַאָמָעָ זָאָגָטָ : "גַּלְיוּבָ נִישָׁטָ בֵּין דָוָ צִיְלָסָטָ נִיטָ אִיבָרָ" ...
וּוּיְסָטוּ וּוּאָסָ, מַעַנְדָל ? פָּאָלָגָ מִירָ, אַפְּוּבָ, טָוָ אַשְׁפָּעָיָ אַפְּ דָעָם אָדָעָם,
אוֹן קוּם בְּעַסְעָרָ צֹ פָּאָרָן אָחִיםָ, קִיְן כְּתַרְיְלָעָוּקָעָ. פּוֹפְצָן הַוְּנָדָעָרָטָ קָרְבָּ-
לְעָרָ אַחְסָטָוָן, אַדְרָה גִּיטָן אָונְדוֹזָ דָעָרָ טָאָטָעָ זָאָל לְעָבָןָ, קְלִיְיטָן פָּאָרְדִּינְגָעָן
זַיָּהָ, הַכְּיָנָטָ וּוּאָסָ פְּעָלָטָ דָרָ נַאָךְ ? צֹ וּוּאָסָ בָּאָדָרָףָ אִיךְ לְיִגְזָן בָּאָ יְעָנָם
אַיְן מַוְילָ, אַיְן שְׁוֹנָאִים זָאָלָן מַוְמְלָעָןָ, אָזֶן הָאָסָטָ זַיְדָ אַוּוּקָגָעָלָאָזָטָ קִיְן
אָדָעָם אָזֶן מֵיךְ הָאָסָטָ אַוּוּקָגָעָוָאָרָפָןָ, נִיטָ דָעָלָעָבָןָ זָאָלָסָטוּ דָאָסָ ! דָעָרָ-

וועיל מעג נאך דײַן אָדעם זײַן די כפּרַה פֿאַר אָונְדוֹעַר בְּתִרְיָלְעָוָקָע מִיט
אלע דִּינָע הַוִּיכָע מוֹיעָרָן מִיט די אַיְזָעָרָנָע טֶרֶעֶף, וּואָס מַע דָּאָרָף זִיךְ
דרָאָפָעָן אָפְּ זַיִן מְשׁוֹגָעָנוּרוּיוֹן! טָאָקָע כְּדָאֵי צָוְלִיב דֻּעַם זַיִךְ קָאָלִיעַ מַאֲכָן
דֻּעַם מַאֲנָן, — וּואָס אַיזְוַי? סְאַיזְוַי אָזְוַל אָפְּ וּוּינְטָרוּבִּין! וּוּינְטָרוּבִּין דָּאָרָף
מַעַן פְּרָעָסָן, פְּלוּוּמָעָן אַיזְוַי בִּיטָעָר? סְאַיזְוַי בָּא אָונְדוֹן הַיְינָט אָגָרָעָט אָפְּ
פְּלוּיְומָעָן, אָגְלוֹדָן אָזְעָמָר! נַאֲרָע עַס גַּוִּיט דִּיר שְׁטָאָרָק אָזְן וּואָס בָּא אָונְדוֹן
אַיְן דָּעַר הַיּוֹם טָוט זִיךְ. דַּו פְּרָעָגָסְט אַפְּלָו נִימָט אָפְּ די קִינְדָּרָעָר, וּואָס זַיִן
מַאֲכָן. חַאַסְטָ שְׂוִין נַאֲרָפָרְגָּסָן, אָזְדוֹ בִּיסְט אָטָאָטָע פָּוֹן דָּרְטִי קִינְדָּרָעָר
לְעֵדָר אַלְגָּן גַּעֲזָוָנָט וַיַּן, וּוי זַאנְגַּט די מַאֲכָמָע: "דָּאָלִי אַטְשָׁע, דָּאָלִי סְעַדְצָעַ..."
אַזְאָגָמָה זָאָל זַיךְ דִּיר וְעַצְּנָן, וּוי זַיִן גַּעֲרָעָכְט! דָּעַרְוּיְל בְּלִיבְךְ גַּעֲזָוָנָט
אוֹן פִּיל גְּלִיקְלָעָה, וּוי עַס וּוּינְטָשָׁט דִּיר

דין באמת געטראַיע פֿרוֹוי ש ייְנָע - ש ייְנָדֵל.

טְחַמִּימָנֶרְלָ פּוֹ אֲדָעָס צֹ וַיְזֵן וַיְבִּזְבִּשְׁ יְשִׁינְדָּל אַיְזָן כְּתַרְיוֹלְעָזְלָעָז.

לוֹגָנָתִי הִקְרָה הַצְּנוּהָה הַחֲכָמָה מִרְתָּ שְׁיִינְעָ-שְׁיִינְדָּל שְׁתַחְיִ.

רָאֵשֵׁ יִתְ בָּאתִי לְחוֹדְיִיחָד, אָז אִיךְ בֵּין בְּרוֹךְ הַשֵּׁם בְּקוֹ הַחַיִּים וְהַשְׁלָוֹם.
הַשֵּׁם יִתְבְּרָךְ זָאֵל הַעַלְפָן, מֵעַזְלָל תִּמְרֵיד הַאָרְכָן אַיִינָס פּוֹנָגָם אַנְדָרָעָן נָאָר
גּוֹטָס מִוּטָס בְּשָׂוֹרוֹתָס מְבוֹבָותָס, יְשֻׁוָּתָס וְנְחָמוֹת — אָמָן.
וְחַשְׁנִי יִתְבְּרָךְ זָיְזֵי וּוַיְסָן, אָז גִּיְיטָא צָצִינְדָּל אַמְוֹרָא דִיקָעָר "בְּעַסְמָ".
הַאָבָא אִיךְ מִיךְ אַנְגָּעָקָיְפָטָמִיט "לְאַנְדָּאָן" וּוְאַפּוֹיקָ, אָז אִיךְ חַאָבָמִיךְ
בָּאוֹוָאָרָנָטָמִיט זִיבָעָזָן "בְּעַסְמָ" אָזָן מִיטָא אַכְטָמִיט "סְטָאַלְאָזָשָׁן". הַנִּינְטָבָאָר
דָּאָרָף אִיךְ אַפְּנָעָמָעָן "דִּיְפָרָעָנָצָן" עַטְלָעָכָעָה הַוְנָדָרָטָמָעָךְ, וּוּלְאָרָיָר,
אָם יִרְצָחָה הַשֵּׁם, וּוּנִיטָעָרָמָאָכָן "בְּעַסְמָ". זָאָלָסָטָאָנְקָוָן, זָוָנָתִי הִקְרָה, וּוְיִ
אָזָוִיָּס וּוּרָאָן דָּאָ גּוֹמָאָכָטָמָעָפָטָן אָפָןָוָוָאָרָטָמָ, וּוּאָלָסָטוּפָאָרָשָׁטָאָנָעָן,
וּוּאָסָמָיִיסָטָאָדָעָס; אַשְׁאָקָלָמִיטָן קָאָפָ אַיְזָן דָּאָ פָוָנָקָטָוְיִי גּוֹמָאָכָט
אַקְאָנְטָרָאָקָטָמָ. אִיךְ גִּיְיטָא מִירָאָרָיִס אַיְזָן גַּרְעַזְקָ, קוּם אָרָיִן אַיְזָן
אַקְאָפְּפִיָּיִ, וּעַזְמִיךְ אַנְיִידָרָבָאָאָטָמָישָׁלָאָזָן שָׁאָפָ מִירָאָגְלָעָלָטָיִי,
צִי קָאָוָעָץִי עַפְּעָם אַגְּדָעָרָשָׁ; קָוָמָטָצְוָיְגָיְזָן אַיְזָן מַעְקָלָעָרָ, דָעָרָאָגְדָעָרָעָה,
דָעָרָדִירָעָרָ; מַעַן דָאָרָףָנָהָבָן נִישְׁתָּקִיְין קָאָנְטָרָאָקָטָמָ, נִישְׁתָּקִיְין
קוּוִיטָלָ, קִיְין אַיְינְגָעָטָוָנָקָעָנָעָפָעָן אַפְּיָלוּ! יַעֲדָרָמָעָקָלָעָרָהָטָבָאָזָן וְיִזְרָעָלָטָיִי,
אַבְּכָעָלָעָמִיטָאַשְׁמִינְפָּטָלָ, נִעְמָטָעָרָאָרָוִים דָאָסָבָיכָעָלָעָאָזָן פָּאָרָיִ
שְׁרִיבָטָ, אָז אִיךְ חַאָבָבָאָאָיִם אָזָוִיִּי "בְּעַסְמָ", אָזָן אִיךְ נָעַם אָרָיִס אַיְזָן
צָאָלָאָיִס אַפְּ דִי עַטְלָעָכָעָה קָרְבָּלָעָךְ — מַחְיהָ! אָזָן שְׁפָעָטָרָמִיט אַפְּ פָאָרָיִן,
שְׁעָהָ, אָז גָּאָטָהָיִסָּטָמָ, מַעַן וּוּרָטָגָוָאָרָדָס "טָאָקְסִירָעָכִי" פּוֹןְ בְּעַרְלָיִן,
קָוָמָטָצְוָיְגָיְזָן לְזִוְּפָןְ טָאָקָעָדָרָ אַיְינְגָעָנָרָמָעָקָלָעָרָאָזָן גִּיטָמִין. שְׁוִין אַפְּ פִּינְקָאָזָן
צְוֹוָאָנְצִיְקָעָרָפּוֹן אַוְיָבָןָ, אָזָן נָאָרָ שְׁפָעָטָרָ, אָזָן מַעַן וּוּיִסְטָשְׁוִין "אַנְפָאָגָן"
אָוִיךְ, שְׁטוֹפָטָעָרָאַפְּפָצִיקָעָרָ, אָזָן גָּאָטָוְיִילָצְוָיִלְזָוָן "שְׁלָוָסָ", וּוּאָקָסָטָאָזָן
אַגְּנָצָעָרָהָוְנָדָרָטָעָהָ, אָזָן אַמְאָלָקָאָזָן גּוֹמָאָלָטָוְיִןָ, אָזָן טָאָקָעָצְוִוִיִּי
הַוְנָדָרָטָמָ, אָזָן אַמְאָלָדָרָיִהְיָהָוְנָדָרָטָאַוִיךְ, פָּאָרָוּאָסָנוּטָ? דָעָרָוִוִתָאָזָן

דאך עס א בערווע! א בערווע אויז א שפיל, א גלייקזאך. אוון וואס דו שריעיבסט מיר, אויז דו גלייבסט נישט אינעם פטעטער מנשחן ווועקסעלעך, קאנו איך דיר אונזאגן א בשורה, אויז איך האב זיין שיין פארצוקערט. א סיינן האסטו: וווע האב איך גענומען געלט אפ איזויפיל, "בעסן" מיט איזויפיל "סטאלאזון"? איזו ניט, וווע דו רופסט עס און, "דעלע-זשאנסן". דעלעזשאנסן אויז דאס, וואס מע פארט אפ דעם קיין זאראַ-מיישל אויז קיין זשיטאמיר, אויז "סטאלאזש" אויז א שטיקל פאָפּוּר, וואס יענער שריעיבט און אוון חתמעט זיך אונטער, אויז ס'וועט קומען "אַוְלִיטִימָאַ", דאס חוייסט סוף הוועש, אויז ער מהוייב איזויפיל אוון איזויפיל פונטן צו דעם אויז דעם קורס דיר געבן אוון באָ דיר נעמען. די ברירה, חוייסט עס, אויז באָ דיר, וואס דו ווילסט — דאס טוסטו: ג'יס טה, ווילסטו, ג'יס טה, ווילסטו, ג'יס טה. הײַנט פֿאָרְשְׂטִיטְסְטּוּשׁ-שיין דעם שכּ פֿוּן, "סְטָאַלָּאַזּוּשׁ"? וווען גאט העלפט רעכטער "וּוְאַרְיאַצְּיָעַס" אָפּ "לְאַנְדָּרָן", אויז מע טומ, למשל, אָ שְׁמוּעַס אָפּ די בְּלָעַטָּר מִכְחָ מַלְחָמָה, פֿאָלְטָ דאס רוסישע קערבל אַראָפּ אויז דער ערְדָּ אַרְנִיּוּן, אויז דאס "לְאַנְדָּרָן" טומ זיך מיט אַמְּאָל אָ רָוֵק, אויז מע דערקענט נישט דעם פֿלָאַצּוּ. אָט האָט מען געשומעט יענען וואָך פֿוּן דער ענגלאַישער מלכּה, אויז אויז עפּעס נישט אַין בעסטען געווונט, אויז באָלְדָּ געפָּאַלְן דאס רוסישע קערבל, אויז "סְטָאַלָּאַזּוּשׁ" האָבּן זיך געבען אָ היַבְּ-אַיּוֹף העכּער היַזְּעָר! אִיצְּטָ שְׁרִיבְּן די גַּזְעָעָן, אויז ס'אָיז אַיר בעסער, האָט זיך דאס רוסישע קערבל אויפֿגעחוּבּן, אויז מע קאָנוּ שְׁוִין קוּפּן "סְטָאַלָּאַזּוּשׁ" ווּוּפּלְ מַעַן ווּוּלְ. הַכְּלָל, זָלְסָטָ גַּרְנִינְטָ וְאַרְגְּנוּן, ווּגְנִיתִי הַיְּקָרָה, עַס ווּעַט, אַם יַרְצָחָה השְׁם, אַיְן אַלְצְדִּינְגָּה, ווּיְמַע זָנָט באָ אַונְדוּ אַיְן אַרְדָּעָם "אִיְן בְּעַסְטָן אָרְדָּעָן נַגְּנָה נַגְּנָה!" אויז מַחְמָת איך האָבּ קיין צִוְּיטָ נִיט, מַאֲךָ איך דאס בְּקִיזּוּרָה. אַם יַרְצָחָה השְׁם, אַיְן די שְׁפָעַטְעַרְדִּיקָּעָ בְּרִיוּוּ ווּוּלְ איך דיר אַרְוִוִּישְׁרִיבְּן אַלְצְדִּינְגָּה בְּאַרְיכּוֹתָה. לְעַתָּה זָאָל גַּטְ גַּעַבְן מִיט גַּעַוְנְט אַיְן מִיט הַצְּלָחָה. אויז לאָוּ גַּרְיסָן די קִינְיָה דערלְעָךְ זָאָלְן לְעַבְן אויז אַלְעָמָעָן גַּאֲרָ פְּרִינְטְלָעָרָה.

מִמְּנִי בְּעַלְךָ מִנְחָמָה - מִעְנָדָה

עַיְקָר שְׁבָתִי. באָ אַונְדוּ אַיְן אַרְדָּעָם זַיְנָעָן. די היַצְּן אַזְוִי גַּרְוִים, אויז מע וווערט פֿאָרְבָּרְעַנְט, אויז באָנְאָכְטָ וווערט מען צַעְגַּנְגַּעַן, אַזְוִי ווּי וואָקָם. דעריבער אויז סְעַ קְוַמְטָ פֿאָרְנָאָכְטָ, וווערט די שְׁטָאָטָ פֿוּסָט. דער עולְם צַעְפָּאָרָט זיך אָפּ די פֿאָנְטָאָנָעָן, אָפּן גַּרְוִיסָן פֿאָנְטָאָן. אַדרָּעָר אָפּן

קלוינעם פאנטאן, אדרער גאר אפּן "לאנדושעראן". דארטן קרייגסטו וואס דו זילסט, וואס דין הארץ ג'וסט, און קאנסט זיך באָרן איַן יַם, און קאנסט הערן מזוק, און דוקא אומזיסט, אָן אַ גראַשֶּׁן געלט!

ה נ " ๕

IA.

שווינע-שיינדֵל פֿוֹן תְּרִילְעֻופָּע צַו אַיר מָאָן מַנְחָמִינְדֵּל אַיְן אַרְעָפָּ.

לכבוד בעלי היקר הנגיד המפורסם החכם מופְּלָג מוהר"ר מנהמִ-
מענדֵל נ"י.

ער ש ט נ ס קומ איך דיר צו מעלהן, אָן מיר זונען אלע גאט צו
דאָנקען אַיְן בעסְטַן גּוֹזְנַט, נִיב גָּאט דָּאס נַעֲלָעַכָּע פֿוֹן דִּיר צו הָעָרָן
אָף ווּיטָעָר נִיטָּעָגָר.

צַו יַי ט נ ס שְׂרֵיבָּא אַיךְ דִּיר, אָן אַיךְ האָבָּשָׂוִין ווּידָעָר צַו טָאָן
מִיטָּ דַּי צִיָּן, אָף דִּינְעָ אַדְעָסְעָר "דְּרָאָנוֹשִׁיקָּעָם" גּוֹזְנַט גּוֹזְנָאָרָן. אַיךְ
דאָרָפָּ זִיךְ רַבְּסָן דָּא אָף דַּי צִיָּן אַיְן מַוְתְּשָׁען מִיטָּ דַּי קִינְדָּעָר זְיַינָּע. אַיְן
ער — גּאָרָנִיט, לְעַכְתָּ זִיךְ אָפָּ, וְוי גָּאט אַיְן אַדְעָסָ, פָּאָרט אָרוּם רַיְעַטְנִידָּק
אָף "דְּרָאָנוֹשִׁיקָּעָם", בָּאָדָט זִיךְ אַיְן "קָאָרָאָטְקִי ווּיקָּ" אַיְן כְּלִיזְמָר שְׁפִילָּן
אִים צַו, וְואָס פָּעַלְתָּ אִים אַ שְׁטִינְגָּעָר? וְוי זְגָּאנְט דַּי מַאְמָעָ : "רַיְעַטְנִידָּק
וּוּאָלָט עָר גּוּפָּאָרָן בָּאָ מִיר אָפָּ אַ בְּעוּזָּמָּ, נִיטָּאָף קִיְּן דְּרָאָנוֹשִׁיקָּעָם?"...
מַמְּה נַפְשָׁךְ, בִּיסְטָו אַסְׁוחָר אַוְן הַאנְדָּלָסְטָ מִיטָּ דַּעַר שְ׀יַינְעָר סְחוֹרָה דָּאָרָטָן,
וְואָס מַעְ רַוְפְּט זִיךְ "לאָנדָאָן". טָא האָבָּאָן זְיַינָּע מַסְחָר, נִיטָּ דַּי עַנְגָּלִי
שַׁע מַלְכָּה. האָבָּבָעָסְעָר אַיְן זְיַינָּע דַּיְן ווּיְבָ, האָסְטָ אַ ווּיְבָ בֵּין הַוְּנְדָרָט
צְוֹוָאָנְצִים יַאֲרָ מִיטָּ קִינְדָּעָלָעָךְ דְּרָעָן, זְאָלָן גּוֹזְנַט זְיַינָּ, וְוי זְגָּאנְט דַּי מַאְרָ
מַע : "הָאָבָּאָן זְיַינָּע זִיךְ, וְוּסְטָוּ פָּאָרָגָעָם אַיְן יַעֲנָעָם" ... אַיְן וְואָס
דוּ שְׂרִיבָּסְטָ מִיר פֿוֹן דְּיַיְנָע גּוֹלִיקָּן, וְאָגָ אַיךְ דִּיר דַּעַם אָמָת, עַס דְּרִיוּת
זִיךְ מִיר אָזֶשֶׁ דַּעַר קָאָפָּ! עַס גּוֹלִיבָּט זִיךְ מִיר עַפְּעָם נִיטָּ, בָּאָטָשׁ קוּיְלָע

מייה, איז אט איזוי פְּלִיעָן דאָס הונדרערטערם גֶּלְעֵיד איזן די הענט אַרְבִּין!
וואָס איזו דאָס פֿאָר אַ מִין בְּשׁוֹף דָּארְטָן, אַ פֿאָרְבְּלָעְנְדָרְעָנִישׁ, צַי וואָס?
וע נאָר, איז פּוֹן די אַלְעָגְדָּוֹת זַאֲלָסְטוֹ חַלְיוֹתָה דָּאָס נְדוֹןְגַּעַלְטָן נִישְׁטָן אַנְ-
ריְזָן, וואָרָעָם טַאֲמָעָר ווּוּרְטָן גַּעַמְינָעָרָט אַ גַּרְאָשָׂן פּוֹנוּסָן נְדוֹן, ווּעַט דִּיר
דַּעַמְּאַלְטָן מַעַר נִישְׁטָן אַפְּגַּנְיָן פּוֹן דָּעַר מַאֲמָעָן זָאַל לְעָבָן!... עַר זָאַל זִיךְרָן
עַם אַפְּיָלוֹ דַּעַרְמָאָנָעָן, מִיר דַּאֲכָטָן, דוּ ווּוִיסְטָן גַּאנְצָן גּוֹטָן, אַז אַיךְ בְּאַזְּאָרָה
הַאָבָן אַ זִּירְדָּן מַעַנְטָעַלְעָן ווּי אַיְזָן לְעָבָן אַרְבִּין, אַזְּוֹן ווּאַלְגָּסָן אַפְּ קְלִיְּדָן,
אַ צְוּוֹי שְׁטִיקְלָעָךְ מַאֲרָאָזְעוּסָם זָאַנָּעָן, אַ מִינְדָּסְטָעָן נַאֲרִישְׁקִיִּיטָן בְּאַזְּאָרָה
אַיךְ אַיְם אַנְזָאָגָן, אַלְיָוָן ווּוִיסְטָן עַר נַעֲבָעָךְ נְטוֹמָה, דָּעַר מָוח אַיְם אַוְוִיסְטָן
גַּעַדְאָרָט גַּעַוּאָרָן, ווּי די מַאֲמָעָן זַאֲגָטָן: „וּוּעָר סָע שְׁטוּוּסָט זִיךְרָן אַלְיָוָן,
דָּעַם גִּיטָּמָן אַיְן זִיכְרָן“... ווּי עַם ווּוִינְטָשָׁטָן דִּיר פּוֹן טִיפְּן הַאָרָצָן

דִּין בְּאַמְתָּה גַּעַטְרִיעָע פְּרוּי שַׁיְנָע-שַׁיְנָדָל.

טנחים-מענדל פון אדרעם צו זינו וויב שויינע-שיינדאל אוּן כתרילעווולע.

לזוגתי היקחה חצנוועה החכמה מרת שיינע-שיינדאל שתחיה!

ראשית באתי להודיעך, אויך בין ברוך השם בקוח חיים והשלום. השם יתברך ואל העלפֿן, מע תמייד הארכן איינס פונעם אנדרען נאר גוטס מיט בשורות טבות, ישעות ונחמות — אמן.

ו ה ש נ י ת זי וויסן, אויך האלט שוין וויטי, הייניג, איך האב מיר גוט אריינגעכאמט אין „בעם“ אריין אוּן גוי שוין אצינדר מיט „פאסטה לאנדראן“, דאס הייסט, איך טו שוין א ניב אדרער א נעם מיטאטמאל צען טויזנט פונט, צוואנציק טויזנט פונט, נאטירלעה, מיט א „דעפא“. איך האב שוין גרויס קענטשאפט אין די קאנטארן, אוּן עס קאמפונגראט מיר שוין זיוץ בא פ א נ ק א נ י אין דער קאפאוי גלעך מיט אל גרויסע שפונגעלאנטן בא וויסע טישלעך פון מירמלשטיין, אוּן הייס זיך געבן א פאראצייע מאראושענען, מהמת בא אונדו אין אדרעם אוּן מאהיג ווי באילד מע זעט זיך נאר אנדער, אוּן קומט צו א מענטש מיט א פראך אוּן ה יי ס ט, מע זא ה יי ס ז געבן מאראושענען. קאָן מען ניט זיין קיון דבראחר אוּן מע מוֹן הייסן געבן; אוּן אוּן מע עסטע אוּפה דיא פאראצייע מאראושענען, ה יי ס ט ער, מע זא ה יי ס ז געבן נאר א פאראצייע, אוּן אוּן טאר מען ניט זיוץ אוּן מע באזארה זיך אַרומְדְּרִיעַן אה דער גאָס, אוּן עפֿעַס ניט שיין פאָר א שפונגעלאנטן, אוּן אַגְּבָּשְׁטִיטְּ דְּרָאָט א גַּרְאָדָאָוָאָי אוּן לאָקָעַרט, מע זאָל זיך יאָ אַרְוּמְדְּרִיעַן אָפְּ דָּעַר גָּס... ייְדֵן באָדָאָפְּן דָּאָך אַבְּעָר זיך יאָ אַרְוּמְדְּרִיעַן, קְלִינְן זיך מיט אַיִם, נָאָרָן אַיִם אָפְּ, אַנְטְּלוּיפְּן, באָהָלָטְן זיך אַיִם ווי וויטי מעגְּלָעַך, אוּן אוּן ער באָפְּט אַיִינָעַם, טְרָאָגֶט ער אַיִם אָפְּ, ווי אָן אַבְּנָטוּבְּ, גְּלִינְץ אַיִם אוּר טְשָׁאָסְטָאָק אַרְיַין, ווי אַיְנָעַר רְעַדְתָּ: „אַטְהָאָבְּ אוּר אַיִך גַּבְּרָאָכְּט אָיְדֵז...“. אוּן ווּאָס דָו שְׂרִיבְּסָט מִיר, אוּן דָו גְּלִיְבְּסָט נִיט אַיִן גְּרוּיסָע ווּאַרְיאָצְיָעָס מיט „דיַפְּעָרָעָנָצָן“, אוּן אַסְימָן, אוּן דָו בִּיסְט שְׂוָאָך אַיִן

פָּלִיטִיקָע. אַט, לְמַשֵּׁל, זִיצְט אַיִינֶר בָּא אָונְדוֹ אֵין קָאָפִי, בָּא פָּאנְקָאָנִין, רֹופֵט מַעַן אִים „גָּאָמְבָּעָטָע“, טָאג וּוּ נָאָכָט רְעֵדָת עָרְפָּוּ פָּלִיטִיקָע אָזָן נָאָר פָּוּן פָּלִיטִיקָע! עָרְבָּאָוּנִית אֲוִיס מִיט טְוִוָּוְטָרָאָוִות, אָזָס סֻעְ שְׁמַעְקָט מִיט מְלָחָמָה, עָרְהָרָטָמָה, זָאָגָט עָרְ, אַלְעָ נָאָכָט הָאָרָמָאָטָן שִׁיסָּן — נִיט דָא, דָאָרָטָן, בָּא דִי פְּרָאָנְצָיוֹן, זָאָגָט עָרְ, וּוּלְעָן נִישְׁטָ פָּאָרָד גַּעַסְן אַט דָעַם בִּיסְמָאָרָקָן וּוּעַילְ זַיְוּ וּוּלְעָן לְעָבָן! עַס מָוָז, זָאָגָט עָרְ, אַרוּסְפְּרִינְגְּגָעָן אֵין גִּיכָּן אַלְמָחָמָה, עַס קָאָן גָּאָר אַנְדָּרָשָׂ נִיט זַיְוָן! הָאָרָכָן גָּאָמְבָּעָטָן דְּרֶשְׁעָנָעָן, בָּאַדָּרָאָפָּ מַעַן פָּאָרָקָוִינָן וּוּאָסָס מַעַן הָאָטָם, דִי קָאָפְּאָטָעָ אַוִּיסְטָאָן אֵין קוֹיפָּן „סְטָאָלָאָזָשָׂן“ אֵין „בָּעָסָן“, „בָּעָסָן“ — אֵין אַשְׁיְוּרָה „בָּעָסָן“! אֵון וּוּאָס דַו שְׁרִיבְסָט מִיר מִכְחָא מַעַנְטָעַלְעָא, אֵז אַיְךְ זָאָל דִיר קוֹיפָּן, הָאָב אַיְךְ פָּוּ דִינְעָטוּעָנָעָן, זָוָגָתִי הִקְרָה, בָּעַסְמָר אַוִּיסָּד גַּעַקְוָקָט אַלְעָנָעָרָעָ זָאָר, דְּהָיָנוּ: אַלְעָנָעָרָל אַלְעָנָעָרָל מִיט מַעַנְדָּלְיָאָן אֵון מִיט אַלְעָנָדָן קוֹיטָל מִיט אַבְרָאָשָׂ, אֵון בָּרָאָנוּזְעָלְיָעָטָן הָאָב אַיְךְ גַּעַזְעָן אֵין פָּעָנְצָטָרָה, טָאָקָעָ נִיט וּוּבָט פָּוּן פָּאָנְקָאָנִין — זָאָג אַיְךְ דִיר: פְּרִימָאָשָׂ שְׁבָפְּרִימָאָשָׂ אֵון מְחַמְתָּא אַיְךְ הָאָב קוֹיְן צִיטָטָנִים, מַאְךְ אַיְךְ דָאָס בְּקִיצוֹרָה. אַס יְרָעָה חַשָּׁם, אַיְנָעָם אַנְדָּרָעָן בְּרִיוּוּ וּוּלְעָאלְ אַיְךְ דִיר אַרוּסְפְּרִיבָּן אַלְצָדִינָן בָּאָרְיוֹכָתָה. לְעַתְּ-עַתְּה לֹאְ גַּטְמָן מִיט גַּעַזְעָנִטָּא אֵין מִיט הַצְּלָחָת.

מִמְנִי בְּעַלְקָ מַנְחָמָה מַעַן דָאָל.

עַיְקָר שְׁבָחָתִי. דִי שְׁפָעָ אַיְזָאָרָ, קָיְוָן עִינְהָרָעָ, גְּרוּסָ אֵין יִידָּן וּנְיִנְעָן דָא אַזְוִי פָּאָרָטָאָן אֵין פְּרָנָסָה, אֵז מַעַן פָּאָרָגָעָסָט פָּוּן שְׁבָת אֵון פָּוּן יוּסְטָוָב. פָּאָרָשְׁטִיּוֹת וִיךְ, אֵז בָּאָמָר אַיְזָאָרָ שְׁבָת — שְׁבָת. עַס מַעַנְגָּן פָּאָלְן שְׁטִינְגָּר פָּוּנָעָם הִימָּלָ, מוּ אַיְךְ מִיךְ שְׁבָת דּוּרְכָּגָיָן אֵין שָׁוֹל אַרְבָּין. דִי אַדְעָסָמָר שָׁוֹל מַעַג מַעַן גִּינְזָבָרָן. עַרְשָׁתָנָס, רֹופֵט מַעַן דָאָס „בָּאָרָדָן“, שָׁוֹל, מְחַמְתָּא אַוִּיבָן גִּוְיט זַיְמָט אַלְעָפָעָקָן, אֵין קוֹיְן מָוָרָה אַיְזָאָרָ. אַלְעָ וּזְיַעַן מִיטָן פָּנִים אַהֲיָן. אֵין דָעַר חָזָן (פִּינְעָ הִיּוּסָט עָרָ, שְׁוֹין אַיְינָן מַאְלָא אַחָזָן!) גִּוְיט דּוּקָאָ גַּעַגְלָטָה דִי בָּאָרָדָן, נָאָר עַבְרִי קָעָן עָרְ אַבְיָסָל בָּעַסְמָר פָּוּן אַיְינָרָ אַלְטָן דְּרָאָנָגָ מְשָׁהָדָדָה! זָאָלָסָט זָעָן, אֵז סֻעְ קָוָטָן צָו „בָּרִיקְ-שְׁמִיחָדָמָא עַלְמָא“, נָעַמְתָּ עָרְ אַיְינָן אַמִּתְהָ-מְשָׁוֹנָה! וַיְיַעַן „מוּמוֹרָדָן-שִׁירְלְ-לוּסְ-חַשְׁבָתָה“ מַעַג מַעַן הָאָרָכָן אַפְּ בִּילְעָטָן. אַלְעָ זְוִינְגָּרְלָעָךְ שְׁטִיְיָעָן אַוִּיסְגָּעָשְׁטָעָלָט אַרְוָם אִים, אַנְגָּעָטָאָן אֵין קְלִיְיָעָן טְלִיתִיםְלָעָךְ — מְחוּהָ! עַס זָאָל זַיְוָן צְוּוִי מַאְלָא אַיְזָאָרָ וּוּאָךְ שְׁבָת, וּוּאָלָט אַיְךְ צְוּוִי מַאְלָא אַיְזָאָרָ וּוּאָךְ גַּעַגְגָּגָעָן הָעָרָן פִּינְיָעָן דְּאָוּעָנָעָן. אַיְךְ פָּאָרָשְׁטִי נִיט דִי הִיגָּעָ יִידָּן, פָּאָרָד וּוּאָס זַיְוָן גִּיְעָן נִיט דְּאָוּעָנָעָן. אֵין אַפְּיָלוּ דִי, וּוּאָס גִּיְעָן דְּאָוּעָנָעָן, דְּאָוּעָן

גען אויך ניט; זייזין ווי די טאָקָן אַין די צִילְינְדֶּרֶם, מיט די פֿעַטָּע
אויסְגָּעֵפָאַשְׁעַטָּע פְּנִימָעָר, מיט די קְלִינְעָן טְלִיתְמָלָעָה, אֹזְן — שא! טָאָר
מער וויל אַ יַּיד אַ דָּאָוָן טָאָן אַבְּיָסָל הַעֲכָר, קּוֹמְטָצָו צָו אַיְם דָּעָר שְׁמָשָׁ
מיט די קְנָעָפָּה, אֹזְן זָאָגָט, סְזָאָל זַיְן שְׁטִילָה. — מַאְדָּנוּ יַּידָּן אַין דָּעָם אַדְּרָעָם.

ח ב " 6.

VIII.

שיינְעִישְׁיוֹנְדָּל פּוֹן בְּתְּרִילְעָוָקָעָ צָו אִיר מָאוּן מְנַחְמִמְעָדָל אַיְזָן אַדְּרָעָם.
הַכְּבוֹד בְּעַלְיוֹ הַיִּקְרָא הַגְּנִיד הַמְּפּוֹרָסָט הַחַבָּם מַוְלָּג מַוְהָרָ"ר מְנַחְמָ
מְעָדָל נַ"ג.

ע ר ש ט נ ס קוּם אַיְךְ דִּיר צָו מַעַלְדָּן, אַז מִיר זַיְנָעָן אַלְעָ גַּאַט צָו
דָּאָנָקָעָן אַיְזָן בְּעַסְטָן גַּעֲזָוָנָט, גַּיבָּ גַּאַט דָּאָס נַעֲמָלְכָעָ פָּוּן דִּיר צָו הַעֲרָן
אָפָּ וּוּנְטָעָר נִיְּתָעָרָגָר.

צָו וַיְיַי ט נ ס שְׁרִיבָּ אַיְךְ דִּיר, בְּעַלְיוֹ הַיִּקְרָא, אַז אַיְךְ פְּאַרְשָׁטִי
וּוּאָס אַיְזָן דִּי גַּוְלָה, וּוּאָס מַעַדְאָרָף וִיצְזָן בְּאַ פְּרָאָנְקָאָנִין, בְּרָעָנָעָן זָאָל זַיְן,
בְּאַ פְּרָאָמְלְשְׁטִיְינְרָנָעָ טִישְׁלָעָךְ אַזְוָן פְּרָעָסָן פָּוּן אַיְנְדָּעָרָפָּרָי בֵּין אָפָּ דָּעָר
נַאֲכָטָ דָּעָר רֹוח וּוּיְיסָטָ וּוּאָס ? אַבְּיָ אַוְיסְכְּרָעָגָעָן גַּעַלְתָּ ? אֹזְן וּוּאָס אַיְזָן
דָּאָס פְּאָר אַ מְשֻׁוְגָעָנָעָר דָּאָרָטָן בְּאַ אַיְיךְ אַיְזָן אַדְּעָם, וּוּאָס סְעַחְלָמָט זַיְךְ
אִים, אַז מַעַ שִׁיסָּטָ, גַּעַשְׁאָסָן זָאָל עָר וּוּרָן פָּוּן גַּאַט ? מַלְחָמוֹת גַּלְוָסָט
זַיְךְ אִים ! וַיְיַזְעַטָּ דִּי מַאְמָע : "יְעַנְעָם בְּלָוָט אַיְזָן בְּאַ אִים וּוּאַסְעָר" ...
גַּילְדָּעָנָעָ זַיְגָעָרָלָעָךְ מִיטָּ בְּרָאָנְוּלְעָיְטָן הָאָסָטָוָ דָּעָרָוָן אַיְזָן דִּי פְּעַנְצָטָעָר
אַיְזָן אַדְּרָעָם ? אַ גְּדוֹלָה אָפָּ דָּעָר בְּאַכְבָּעָ ! וּוּאָס טְוִינָן מִיר דִּיְנָעָ מְתָנוֹת,
מְעָנְדָּל, וּוּאָס דַּו זַעַטָּ זַיְ דָּרְכָּן פְּעַנְצָטָעָר ? וַיְיַזְעַטָּ דִּי מַאְמָע זָאָל לְעָכָן :
"קְרָעָפְלָעָנָר אַיְזָן חַלּוֹם אַיְזָן נִיְּתָקִיָּן קְרָעָפְלָעָה, נַאָר אַ חַלּוֹם" ... דַּו כָּאָפָּ
זַיְךְ אַרְבָּיָן בְּעַסְעָר אַיְזָן אַ קְלִיָּט אַרְבָּיָן אַזְוָן קוֹיָף מִיר אַ שְׁטִיקָל וּוּבָל אָפָּ
וּוּשָׁ, אַזְוָן מַאְדָּרָפְאַלְאָזָן אָפָּ צִיכְלָעָה, אַזְוָן אַ פְּאָר בְּיַעַנְעָ קָאָלְדָּרָעָם, אַזְוָן

ביסל זילבער אין שטוב ארטין, און ערפער נאך. מאל דיר, או בּל יוּמַעַן זֶל אַטְעַם בְּאַדְאָרָה זֶיךְ שְׁוֹן אַקְעָגָן מִיר בְּלָאָזְן (אויבבלאנן) זֶאל עַס זַי, וְוֵי אַפְּאַכְּוֵר!). וְוֵאַס אַיְזָן? זַי טְרָאָגֶט אַחַלְדוֹ פְּעָרָל, זֶאל עַס אַיר טְאָקָעָנָאָר פְּאָרְשְׁטָעָרָט וְוּרָעָן! זַי חֲאָטָדָס אַדְלָי בָּא אַיר מָאָן! לְנִיטָּהָבָן גְּלִיק צָוָּאַלְצִידְינָג; נָאָר אַיְךְ אַיְינָעָן בֵּין עַפְּעָס אַיְזָן אַזְאָט פְּינְצְטָעָרָעָר, וְוִיסְטָר טְעָר שְׁעָה גְּעַבָּאָרָן גְּעוֹאָרָן, אוֹ אַטְמְינְדְּסְטָעָז אַךְ בְּאַדְאָרָה אַיְךְ אַיְם דְּעָרָיָה מְאָנָנָעָן! לְאָוּ זַיְךְ דִּיר דָּאָכְטָן, עַלְעַהָי דַּו הָאָסְטָטָעָז גְּעַקְוִיפָּט נָאָר אַט "הָעָס" מִיטָּנָאָר אַט "בָּאָס" מִיטָּנָאָר אַט דְּעָר שְׁוֹאָרְץִיאָר וְוִיסְטָר אַיְיךְ דָּאָרָט, וְוֵי דְּוּ רְוִיפָּט עַס אָן. אַיְךְ זֶאגְ אַיְם: פְּאָרְקִיּוֹת דָּאָס, וְוֵאַס דַּו הָאָסְטָטָעָז. אָן צְיוּל גְּעַלְטָמָן, גִּוְיִט עַר אָן קוֹיפָּט נָאָר! וְוֵאַס הָאָסְטָטָעָז מְוֹרָא? וְוּסְטָט נִיטָּהָבָן דִּי סְחוּרָה נָאָכְדָּעָם? אַיְךְ וְעַשְׂוִין אָרוּוֹם, וְוֵאַס דָּאָס אַיְזָן פְּאָרָאָרָה מְסֻחָּרִים אָנוּן וְוֵאַס דָּאָס אַיְזָן פְּאָר אַט שְׁטָמָט אָדוּעָם, אוֹ שְׁבָת אַיְזָן קִיּוֹן שְׁבָת נִיטָּהָבָן יוֹסְטָב אִין קִיּוֹן יוֹסְטָב נִיטָּהָבָן, אָנוּן דְּעָר חָזָן אַיְזָן מִיטָּהָבָן מְאָרְדָּעָה מְבִינָנָה וְוִוִּיטִיכָן אָהָזָה וְזַיְנָה קָאָפָּה! מִיר דָּאָכְטָן, אוֹ פָּוּן אַזְאָט שְׁטָמָט אָנוּן פָּוּן אַזְוּלְכָבָעָה מְעַנְטָשָׁן דָּאָרָהָה מְעַן לְזִוְּפָה, וְוֵי פָּוּן אָזָן עַפְּוָשָׁה, צָוָם סּוֹף לִיגְטָה עַרְתָּה אָנוּן וְוֵיל נִיטָּהָבָן אָרוּסְקִירְכִּין, וְוֵי זֶאגְתָּה דִּי מָאָמָעָה: "דְּעָר וְוִאָרָעָם לִיגְטָה אִין כְּרִיּוֹן אָנוּ מִינְטָה, אוֹ סְאִין גָּאָרָה קִיּוֹן זְיֻסְעָרָם נִישְׁטָמָה" ... לְכָן שְׁרִיבָּה אַיְךְ דִּיר, בְּעַלְיִ הִיקָּה, זֶאלְסָט זַיְךְ גּוֹטָה בְּאָרְעָכָעָנָן וְוֵאַס דַּו טְוָסָט אָנוּן אַוְיְפָהָעָרָן הַוְּלָעָן אִין דָעַם זִיסְן אַדְעָם, סְיָאָל אַפְּ דָעַם קָוּמָעָן אַשְׁרָה, וְוֵי עַס וְוִוְוִנְטָשָׁט דִּיר

דִּין בְּאֶמֶת גַּעֲטְרִיעַ פְּרוּוִי שַׁיְנַעַן שַׁיְנַדְּגָן.

יאָה! זֶאגְ נָאָר, מְעַנְדָּל, וְוּרָעָן אַיְזָן אַט דִּי "פְּרָאָנְקָאָנִי", וְוֵאַס דַּו שְׁרִיבָּסָט מִיר אַלְעָז, אוֹ אַיְךְ זִיצְטָ דָאָרָטָן טֶאגְ וְוֵי נָאָכָט? עַס אַיְזָן "עָרָה", צִי אַט "זַיְנָה"? ...

IX.

מנחט-מענדל פון אדרעס צו זיין וויב שיוינע-שיינדל אויז כתרילעופע
לוונגי היקחה הצנעה החכמה מרת שיוינע-שיינדל שתהיה>.

ראשית באתי להודיעך, אויך בין ברוך השם בכו הhayim
וחשלום. השם יתברך זאל העלהן, מע זאל תמיד הארכן איינס פונעם
אנדרען נאָר גוטס מיט בשורות טובות, ישועות ונהבות — אַמְּן.
ו ה ש נ י ת זין וויסן אוּס שמעקט שוין מיט גראָבע טויזנטער!
אוּ גאט ווועט העלטן אוּן דאס „אַולטימאַ“ ווועט אַפְּלוּפְּן גָּלָטָם. ווועל אויך
מאָן אַ חוייפט-טרעפער. אויך ווועל אַעֲנָקָסִירָן מִינְיָן אַלְעָ “דיַפְּערעַנְצָן”
אוּן ווועל זיך דורךפָּרָן אַחַיָּים אוּן ווועל דיך, אם ירצה השם, אַרוֹיסָנָעַ
מען אהער, קיין אַדרעס. אַ דִּירָתָה ווועלן מיר דינגען אַפְּ דָעָר, “ריישעלְּיוּ”,
אַעֲנָקָיְפְּן שִׁיןָן מַעְבָּלָן ווועלן לְעָבָן, ווֹיָן מַעְלָבָטָן באָ אַונְדוֹן אַין
אַדרעס. דערוועיל האָב אויך צו טָאן, נִיט פָּאָר דִּיר גַּעֲדָאָכְטָמָן, מִיטָּן מַאְגָּן;
אַפְּנִים, דאס מאָרָאַושָׁעָנָעָה האָט מִיר פָּאָרְשָׁאָדָט... אויך קָוָם צו פָּאָגָּן
קָאָנִין, עַס אויך שִׁיןָן נִיט קִיְּן מאָרָאַושָׁעָנָעָה. ווֹאָס דָעָן? אויך הַיָּם מִיר
געַבָּן אַזָּא גַּעֲטָרָאָנָה, ווֹאָס מַעְ צִיטָטָס דָעָס דִּיר אַפְּ שְׂטוּרְיוּ; סָאיְן אַי זִימָן,
אי בִּיטְעָלָעָן, אַזָּוִי ווֹי אַמְּין סָאלְץ מִיט לְאַקְרָיוּן, אוּן מַעְ קָאָן דָעָס
מַעְרָ נִיט פָּאָרְדִּיעָן ווֹי צְוּוֵי, הַעֲכָסָטָן — דָרְעַי גַּלְעוֹעָר. מַוּזָּן זיך
די אַיבְּרָעִיקָּעָ צִיטָט אַרְמוֹדְרִיעָן אַפְּ דִּיר גָּאָס אַן הַאָבָן צו טָאן מִיטָּן
גַּאַרְאָדָאָוָאָי, אוּן דָעָס אַזְּוִיְּרָ נִישְׁטָ אַנְגָּעָנָעָם! עַר קוּקָטָ שִׁיןָן אַפְּ מִיר
פָּוֹן אַ צִּיטָט, נִאָר מִיט חַסְדָּה, גַּאַטָּה אָטָט מִיר בֵּין אהער אוֹיסָגָעָפִירָט, אויך
אַנְטְּלוֹיָף פָּוֹן אַיְם אַלְעָמָל אוּן בָּאַהֲלָת זיך אוּסָס. ווֹאָס טָוט דָעָן נִיט
אַ יַּידְּ צּוּלִיבְּ פְּרָנָסָה? דָעָר אַיבְּרָעִשְׁטָעָר זאל העלהן, אַזְּוִיְּרָ “רַאֲלִיוֹאָצִיעָ”
זאל אַפְּלוּפְּן בְּשָׁלוֹם, ווּלְאַיְךְ דִּיר, אם ירצה השם, אַלְצְדִּינְגָּן קוּפְּן בְּכֶפְּלָיָן,
זָאָגָּסָט, אַזְּ דָעָר גַּמְבָּעָט אַזְּ אַשְׁוֹגָעָנָהָה האָסָטו אַ טָּוָת; עַר אַזְּ
נִאָר אַבְּיִסְלָ אַ “סְפִּילְשְׁלָעְוּוּר”. גַּאַט זאל הַיָּטָן, עַמְּצָעָר זאל אַיְם אַ זָּאָג

טאן אין פאליטיקע ניט איזו, ווי ער וויל ! ער אין דעםאלט קאפאבל
 יונעם צעריסן אפ שטיקלעך ! ער דריינט, איזה הינט-מארגן מוה עבעס
 אראושפערינגען, איזה דאס, זאגט ער, וואס ס'אייז איצטער מיטאומאל שטיל
 געווארן, איזו ערשות א באוווין, זאגט ער, אפ מלחהה, „פֿאָר אַ בּוּר אַיזוּ
 תְּמִיד, זַאֲגַט עַר, שְׁטִילְלֶה... אַיךְ הַאָבָּן עַכְתָּן גַּעֲקָנְט פֿאָרְקוּפַּן עַטְלָעַבָּן
 „בְּעַסְלְעַךְ“ מִיט אַ צְוַיְידִירְטִי „סְטָאַלְאַזְוַן“ אַיזְן פֿאָרְדוּנְעַן שִׁין גַּעַלְט, הַאָט
 מֵיךְ גַּאֲמְבָעַטָּע נִישְׁט דְּעַרְלָאָזָט. „אַיךְ וּוּלְאַבְּיָה, זַאֲגַט עַר, דֻּעַם קָאָפְּ צְעַדְּ
 שְׁלָאנְגָן, טַאֲמָעָר לְאַזְוָת אַיר אָרוֹיִס אַיזְן אַזְוָת צִינְטָא אַשְׁטִיקָל סְחָוָה. פּוֹן
 דַּעַר הַאָנְטָן !“ עַס גִּוְּטוּ, זַאֲגַט עַר, אַיךְ צִינְטָא, ו֊אַס אַ „סְטָאַלְאַזְוַן“ פּוֹן
 אַ פֿוֹפְּצִיקָעָר וּוּטָו וּוּרְטָו זִין רַיְיָשׁ קָאָרְבָּן, אַיזְן שִׁין, אַיזְן תְּקָה, אַיזְן
 טִוְזָוָנְט, אַיזְן פֿאָרוֹוָאָס נִיט קִיּוֹן צְוַיְוִי טִוְזָוָנְט ?... עַס זַאֲלָן וּוּי גַּאֲמָר
 בעטָע זַאֲגַט, כָּאַטָּש הַאָלָבָן וּוּי ער זַאֲגַט, — וּוּרְאַיךְ נִתְעַשֶּׂר ! אַיךְ הַאָתָה
 אַזְוָת אַיךְ וּוּלְאַבְּיָה, אַס יַרְצָחָה השָׁם, תִּכְפַּח נַאֲרָד דַּעַר „רַאֲלִיזָאַצְיָע“ זַיְקָ גַּעַבָּן
 אַ קָּעָרְדָּאַבָּעָר צְרוּיקָ אָפְּן „הָאָס“ אַיזְן וּוּלְאַנְהִיבָּן קוּוֹפָן קָרְבָּלָעָר אַיזְן
 גַּעַבָּן „לְאַנְדָּאָן“ אַפְּן ו֊אַס דַּי וּוּלְטָ שְׁמוּיט ! אַיךְ וּוּלְזַיְבָּן, ו֊אַס
 חִיסְטָ „לְאַנְדָּאָן“ אַיזְן ו֊אַס הַיִסְטָ קָרְבָּלָעָר ! אַיזְן מַחְמָת אַיךְ הַאָבָן קִיּוֹן
 צִינְטָ נִיט, מַאֲדָר אַיךְ דָּאס בְּקִיצוֹר. אַים יַרְצָחָה השָׁם, אַינְעָם אַנְדָּרָן בְּרִיוֹן
 וּוּלְאַיךְ דִּיר אָרוֹיְשָׁרִיבָן אַלְצִידִינְג בְּאַרְיכּוֹת. לְעַתְּ-עַתְּה לְאַוְגָט גַּעַבָּן
 מִיט גַּעַונְט אַיזְן מִיט הַצְּלָחָה.

מִמְּנִי בְּעַלְקָ מַנְחָמָה נְדָבָה.

עַיְכָר שְׁבַחַת יָהָר ו֊אַס דַּו פֿרְעָגָסְט זַיְקָ נַאֲרָד אַפְּ פֿאָנְקָאַנְיָן
 (נִיט וּוּי דַו רַוְפְּסָט דָּאס אַזְן „פֿרְאָנְקָאַנְיָן“). אַיזְן דָּאס נִיט קִיּוֹן „ער“ אַיזְן
 נִיט קִיּוֹן „זַיְבָּן“. סְאַיְז אַזְוָת קָאָפְּיָה, ו֊אַס מַעְטָןְקָט דָּארְטָ קָאָוּעָ אַיזְן מַעְטָן
 עַסְטָ מַאֲרָאַוְשָׁעָנָע אַיזְן מַעְטָןְקָט גַּעַשְׁעַפְּטָן אַפְּ „לְאַנְדָּאָן“. לְאַס אַיךְ דָּאס
 פֿאָרְמָאַגָּן כָּאַטָּש הַאָלָבָן, ו֊אַס דָּארְטָ וּוּרְטָ גַּעַמְאָכָט אַיזְן אַיזְן טָאָג !

חַנְנָה.

X.

שייניעשיינרל פוּן כתרילעוווקע צו איר מאן מנהטמאנדלוֹ איז אדרעם.

לכבוד בעלי היקר הנגיד המפורסם החכם מופלג מוהאר"ר מנהטְ
מענדְלַ נ"ג.

ער ש ט נ ס קומ איך דיר צו מעלהן, או מיר זינגען אלע גאט
צו דאנקען איז בעסטען געונט, ניב גאט דאס נעלעבע פון דיר צו הערָן
אָפַ ווּנִיטָעֶר נִיטַ עֲרָגָעֶר.

אָזַ וְיֵי ט נ ס שְׁרִיבָּבָאֵיךְ דִּירָהָ, אָזַ דִּי קִינְדָּעָרָ מְאֹזְלָעָןָ אלְעָ דְּרָעָנָי
אוֹן אִיךְ שְׁלָקָאָפָּ נִישְׁתָּ קִיןְ נַעַכְתָּ, אוֹן עָרָ טְרִינְקָטָ דְּאָרְטָןָ קַוְּבָעָבָ מִיטָּ
קְאָקְרִיאָזָ! וּוֹאָסָ גְּיוֹתָ אִיםָּ אָפָּ, אִיךְ בְּעַטָּ אַיִּחָ, קָאָפְּיוֹוִוִּיךְ? עָרָ האָטָ
זַיְדָ עַסְּ אַבְּיסָלָ צְעַהְעַזְקָעָטָ! קִיןְ אָזְדָעָסָ וּוֹיָלָ עָרָ מִיךְ אַרוֹיְסָנְעָמָעָןָ! עָרָ
מִיְּנָטָןָ, אוֹן עָרָ וּוֹעַטָּ מִירָ זַאְגָןָ אַ דְּ עָסָ, פְּלִיְ אִיךְ בָּאַלְדָ! חָרְסָטוֹ
מענדְלַ, וְאַלְסָטָןָ דִּירָ אַרוֹיְסָלְאָגָןָ פָּוּןְ קָאָפָּ, מַעַנְדָלַ, וְעַסְטָןָ מִיךְ אַהֲנִיכָזָ
נִיטַ פָּאָרְנָאָרָןָ. וְיֵי דְּרִוִיךְ! מִיןְ בָּאָבָעָ אַיְזָ דְּאָרְטָןָ קִיְוְמָאָלָ נִיטַ
גַּעַוְוָןָ אוֹןְ האָטָ זַיְדָ בָּאָגָאנְגָעָןָ אָזָ דָעָםָ, וּוֹעַלְ אִיךְ זַיְדָ מִסְתְּמָאָ אִיךְ אָזָ
דָעָםָ בָּאָגָיָןָ. דָוָ וְעַסְטָןָ מִיךְ נִיטַ אַיְנָרְיָידָןָ, מַעַנְדָלַ, אוֹןְ אִיךְ וְאַלְ דִּירָ
אַוּוּקָוָאָרָפָןָ מִיןְ מְאָטָעָ-מְאָמָעָ מִיטָּ אַלְעָ לִיבָּעָ פְּרִינְגָןָ אָזָ זַיְדָ אַוּוּקָלְאָזָןָ
אַיְזָ דָעָםָ וְוִיסְטָןָ אָדָעָםָ, בָּרְעָנְגָןָ זַיְדָ עַסְטָןָ דִּירָ אָפָןָ פְּיָעָרָ! מְעַגְסָטָןָ זַיְדָ זַאְגָןָ,
מַעַנְדָלַ, וְוֹאָסָ דָוָ וְוַיְלָסָטָןָ. דִּיְיָ אַ דְּ עָסָ חִיבָּטָןָ מִירָ נִישְׁתָּ אָזָ צַוָּ
גַּעַפְעָלָןָ. אִיךְ הָאָבָעָסָ פְּנִינָטָןָ, אִיךְ וּוֹיָסָ נִיטַ פָּאָרוֹוָאָסָ. נַאֲךְ מִיןְ שְׁכָלָ נַאֲךְ
קוּמָטָ אָוִיםָ, אָזָ דָוָ בָּאָדָרְפָּסָטָןָ דִּיְ סְחָרָהָ דִּינְעָןָ בִּיסְלָעְכּוּנִיָּ אַוִּיסְפָּאָרָ
קִיְוְפָןָ אָוָןְ מַאְכָןְ דָעְרָפָןְ גַּעַלְטָןָ, וְיֵי זַאְגָטָןָ דִּיְ מַאְמָעָ זַיְדָ לְעָבָןָ: „פָּוּןְ אַלְעָ
מִילְכִּיקָעָ מַאְכָלִיםָ אַיְזָ דָעָםָ בְּעַסְטָעָ — אַ שְׂטִיקָלְ פְּלִוִישָׁ“... אַנְיָ וְוֹאָסָ?
טְאָמָעָרָ האָסָטָןָ זַיְדָ גַּעַנְאָרָטָ? פָּאָרָ יְעַנְעָםָ דָאסְ גַּלְיכָןָ! אָזָ וְוֹאָסָ דִּינָןָ
מְשֻׁוְגָנְעָרָ גַּעַמְבָעָטָןָ (אִיךְ זַאְגָטָןָ דִּירָ פָּאָרָטָןָ, אָזָ עָרָ אַיְזָ אַ מְשֻׁוְגָנְעָרָ!)
לְאֹזָטָןָ דִּירָ נִיטַ פָּאָרְקִיְוִפָּןָ, פָּאָרְשָׁתִיָּ אִיךְ נִיטַ, וְוֹאָסָ גְּיוֹתָעָסָ אִיםָּ אָזָ?
וְוֹאָסָ אַיְזָ זַיְנָ בָּאָבָעָסָ דָאָגָהָ? שְׁפִיְ אִיםָּ אָזָ פָּוּלָןְ פְּנִינָםָ, וְוֹאָסָ עָרָ וּוֹעַטָּ
דִּירָ דָעְרָצִיְיָןָ מְלָחָמָותָ! פָּאָלָגְ מִיךְ, מַעַנְדָלַ, שְׁנִינְדָ-אָפָּ, פָּאָרְקִיְוָהָ אָוִיםָ,
וְיֵי זַאְגָטָןָ דִּירָ לְיִבָּ! הָאָסָטָןָ פָּאָרְדִּינָטָןָ עַטְלָעָבָעָ קָעְרָבָלָעָ? גַּעַנוֹגָ! בִּזְוָ
וְזַאְגָעָטָןָ אַיְזָ דָעָרָ שִׁיעָרָ צַוָּאָלְיָעָןָ דְּאָרְטָןָ? נַאֲרָ גָּאָרָנִיתָןָ, מְשֻׁטְוִינָסָ גַּעַ-
זַאְגָטָןָ, אִיךְ הָאָבָעָסָ דָעָןָ עַפְעָמָ אִיךְ אַ וְוּרָטָ? אִיךְ בֵּיןְ דָאָךְ שִׁיְנָעָ-

ש יי נד ל ניט ב ל יו מ ע ז ל ט ע ; ב ל יו מ ע ז ל ט ע , א ז
ז י טוט נאר א פיפס דעם מאן אירן, ואראפט דאס מיט אים דאס נבניע ריקע קדרת ! למען השם, מענדל שערדצע, פאראקופ און פאק זיך אין וועגן אריין. פארגעס נאר נישט א טוא געשטייטע העמדער פון מענטער וועגן, סאמעט אוף א מלכוש פון דער מאמעס וועגן — לאו זי אויך געד דענקען, ווען דער אידעם אירער איזו געווין איז אדרעם און געהאנדלאט מיט משוגעים. — ציע א שטיקל פון חונטיקע מוסטערן, און, איז עס וועט קרבין איזן טשעמאָרטן אריין, א ביסל גלאָזוואָרגן, און דאס איבעָך ריקע דאָרטן, ווי דז פאָרטשיטיסט, און קומ צו פאָרֶן אַחֲרִים, לאו אַוְיף הערן די וועלט מיר שטענן די אוניגן און שוואָרֶץן דאס פנימ, און קאמ איך זען, איז דז אַלְסְטַט מיך ניט פאלְגַּן, אֹזֶא מכה מעניע שונאים, ווי דז וועסט מיך פאלְגַּן, ווי עס ווינטשטט דיר פון טיפן האָרטן דין באָמת געתריע פֿרוּי ש יי נ ע ש יי נ ד ל.

xi.

מנחים מענדרל פון אדרעס צו זיבז ווינב שיינע-שיינרל איזו בתורייעזעפע
לוונגי היקרה הצנעה החכמה מרת שיינע-שיינרל שתהי!.

ראשית באתי להודעה, איז איך בין ברוך השם בכו החיים
וחשלום. השם יתברך ואל העלפּן, מע זאל תמיד הארכן איינס פונעם
אנדרען נאָר גוטס מיט בשורות טובות, ישועות ונחמות — אַם.
ו ה ש נ י ת זי וויסן, איז דאס "אַולטימאַ" איזו אַנגעקומען, און *
ס'איו געווארן און איבערקעערעניש, ואל גאט שומר ומצעיל זיין! פון דער
גרוייסער "וואָאַרִיאַצְיַע", וואָס איך האָב אַף אַיר אַרוֹיסגעקוקט ווי אַפּ
משיחן, האָט זיך אויסגעלאָוט אַ בויעדעם. בִּיסְמָאָרָק, שמועסט מען, האָט
זיך צוגעקליט, באָקּוּמָעָן דעם קאָטָהָר — איז אַין דער פָּאַלְיטִיכָּע געווארן
אַ מהומה, מע וויס ניט וואָס סע טוט זיך. "לְאַנְדָּאַן" איז טאָקָע געווארן
מייט גאָלְד גֶּלְגֶּד, און דאס קערבל איזו טאָקָע געפָּאַלְן אַין שאָל תחתיה
אריבן, און ס'איו אַזְוָעָק אַ מְרוֹאַדְיקָע "בעס"! ווועסטו דאָך פרעגן: ווּ
זינגען מײַנע "בעסן" מײַנע "סְטָאַלְאַזְוָן"? אַין דער תְּרִיזִּי: דֵּי
"בעסן" זינגען ניט קיון "בעסן", די "סְטָאַלְאַזְוָן" זינגען ניט קיון "סְטָאַ
לְאַזְוָן", קיינער וויל ניט נעמָען. קיינער וויל ניט גַּעֲבָן — און
רוֹפּ מִיךְ קְנָאָקְנִיסְל! און ווי אַפְּצִוְּלָהָכָּעִים, האָב איך געשטעקט מיט מײַן
סְחוּרָה אַלְיַץ באָ אַזְוָלְכָּעָן מענטשְׁלָעָר, וואָס מײַט אַין קוּוּטָש זינגען זיך
דעַרטְשִׁיטְקָט געווארן. הַכְּלָל, עַס אַין אַ שְׁרָפָה, גַּאֲרָנִישָׁט צוּ דָעַרְךָ
קענען דעם פְּלָאַצְיַע! אַוְיַי, ווּעַן אַיד קָעָר זיך אַיבָּעָר מִיט אַין טָאגּ פְּרִיעָר!
נוּ גַּיִי, זַי אַ נְבִיא! אַלְעָ לְוִיטָן אַרְוָם, ווי די פָּאַרְסְּמָטָע מִינְזָה; עַפְעַס
אַ מהומה אַף אַיְתְּלָעַכְן באַזְוָנְדָעָר! אַלְעָ שְׂרִבְיָען "לְאַנְדָּאַן"! ווּ אַין מִין
"לְאַנְדָּאַן"? גַּיב מִיר דאס "לְאַנְדָּאַן"! "לְאַנְדָּאַן", "לְאַנְדָּאַן"! נַאֲר ווּעָר
מִיר "לְאַנְדָּאַן"? וואָס מִיר "לְאַנְדָּאַן"? עַס פְּלִיעָן פָּעַטָּש, פְּנִינָּן, אַין טאָטָנס
טָאָטָן, אַין איך אוֹרֶךְ בְּתוּכָם... דָעַר שְׁפִּיאַץ — ס'איו, אַפְּנָינָם, גַּאֲרָנִישָׁטָא
קיון "לְאַנְדָּאַן" אַין ערְגָּעַץ נִיט! — הַכְּלָל, ווּנְגִתְיַי הִקְרָה, ס'איו בִּיטָּעָר

או פינצטער, איך האב אועקגעגעבען דאס גאנצע פאָרדינסט, מיטן קערן, מיטן צירונג, וואָס איך האב דיר אַינְגָּעָפֶט, אַפְּלוֹ די קאָפָּאַטָּעָד שבדיקע אויסגעטן אוֹן פָּאָרוֹעָז — אוֹן דאס אַיִּז אלעציג אַרְיֵין אָהִין... אוֹן איך געפֿין זיך אַיצְט אַיִּז טְרוֹיְעָרְקָעֶר לאָגעַן, וואָס אַיִּז אַיִּשְׁעָר, אוֹן אַחֲיִים בענְק אַיִּז אָזְוִי, אָזְ מְשַׁעַס עַס גַּיְיטַמִּיר אַוִּיס דָּס חִוּות! איך פָּאָרְשִׁילְט מִיר דאס גַּבְּיוֹן הַנְּדָרֶת מַאֲלָאָט טָאָג. בעסער וואָלָט איך זיך אוֹיסְגַּעַברָּאָכָּן אַפּוֹם, אַיְידָעָר איך בֵּין גַּקְוּמָן אַחֲר אַיִּז אַדְּעָם, וּזְ אַמְעַנְשָׁהָט קִיְּן שָׁוֹם וּוּרְטָנִישׁ; אַמְעַנְשָׁהָט קָאָנוֹ דָּא גַּיְעַנְדִּיק שְׁטָאָרְבָּן אַיִּן מִיטָּן נָאָס, אוֹן קִיְּנָעָר וּוּטָזְיך אַפְּלוֹ נִיט אַפְּרָט שְׁטָעַלְזָן אַקְוּם טָאָן. וּוּפְלָל מַעְקָלָעָרָס הַאֲבָן גַּלְעָבָט אַרוֹם מִיר, אַפְּגַּעַלְעָט אַבְּיַינְדָּל, אוֹן הַעֲנֵט דְּרָקָעָנָן זַיְמִיך שְׁוִין גַּאֲרָנִיט! פָּרִיעָר האַב איך דָּא גַּעַהַאט אַנְאָמָעָן דָּד עַד בְּתְּרִילְעָמָד עַד קָעָר בְּלִי כְּרָעָד עַד רַ"ד, אוֹן הַעֲנֵט מַאֲכָן זַיְמִיך פָּוֹן מִיר חֻזְקָע, טָאָקָע דִּי מַעְקָלָעָרָס אַלְיָין. זַיְיָ זַאֲגָן, באָשָׁר איך פָּאָרְשְׁטִי נִיט דאס גַּעַשְׁעָפֶט. "לְאַנְדָּאָן, זַאֲגָן זַיְיָ, באָדָאָרָה מַעַן פָּאָרְשְׁטִיָּן". זַיְיָ זַיְנָעָן זַיְיָ גַּעַוּעָן פָּרִיעָר, די חַכְמִים? — מַעַן רַעַדְתָּ שְׁוִין גַּאֲרָנָעָר נִיט פָּוֹן מִיר, גַּלְעָיך זַיְיָ אַךְ וּוּאָלָט גַּאֲרָנָעָר גַּעַי שְׁטָאָרְבָּעָנָעָר! חַלְוָאִי וּוּאָלָט איך טָאָקָע גַּעַשְׁטָאָרְבָּן, אַיְידָעָר אַזְוּלְכָעָט דָּעַרְלָעָבָן! אוֹן זַיְיָ אַפְּרִיצְוְילְחָבִיעָס, זַיְצָט אַט דָּעָר גַּמְבָּעָטָע, יְמָח שְׁמוֹ זַאֲלָעָר וּוּרְעָן, אוֹן חָרְטָט נִיט אַוְתָּה צָו גַּרְאָגָעָן אַיִּן די אַוְיָעָן מִיט זַיְן פָּאָלִי טִיקָּע : "הָא, זַאֲגָט עָר, האַב איך אַיִּיך גַּעַזְאָגָט אַבְּעָם?" — "זַוְּאָס קַוְּטָט מִיר אַרוֹסָט, זַאֲגָאִיך, פָּוֹן אַיְינָעָר בְּעָם, אָזְ מַעַגְיָט מִיר נִיט, זַאֲגָאִיך, קִיְּן לְאַנְדָּאָן?" לְאָכְטָט עָר אַזְן זַאֲגָט מִיר : "וּוְעָר אַיִּיך שְׁוּלְדִּיך? די בְּעַרְזָעָן, זַאֲגָט עָר, דָאָרָף מַעַן פָּאָרְשְׁטִיָּן, אוֹן אָזְ מַעַקְאָנוֹ נִיט הַאַנְדָּלָעָן מִיט "לְאַנְנָה דָאָזָן", דָאָרָף מַעַן, זַאֲגָט עָר, הַאַנְדָּלָעָן מִיט אַתְּרוֹגִים"... אַיך זַאֲגָט דָּיר, זַוְּגָתִי הַיְקָרָה, סְאִיז מִיר אַזְוִי נִמְאָס אַט דָּס אַדְּעָם, מִיט דָעָר הַגְּנָעָר בְּעַרְזָעָן, מִיט דָעָם פָּאָנְקָאָנִי, מִיט די אַלְעָעָמָעָן שְׁעַלְאָפָּן אַיִּיך דָעָר וּוּלְטָט אַרְיֵין! אוֹן מַחְמָת אַיך האַב קִיְּן צִוְּתָמִים, מַאֲר אַיך דָאָס בְּקִיצָּר. אָם יְרַצָּח הַשֵּׁם, אָין די וּוּטְעָרָעָר בְּרִיאָו וּוּלְ אַיך דִּיר אַרוֹסִיָּה שְׁרִיעִיבָּן אלְאַזְדִּינָג בָּאָרִיכָּות. לְעַתְּ-עַתְּה לֹאָ גַּאֲטָמָעָן מִיט גַּעַוְונָט אַיִּן מִיט הַצְּלָחָה. אוֹן גַּרְיָס די סִינְדָּרְלָעָר אַלְעָאָן שְׁוּעָר אַיִּן שְׁוּוֹגָעָר גַּאֲרָפְּרִינְטָלָעָר.

ע י ק ר ש כ ח ת י. דא אין דעם אדרעם איז א מנהג, איז עמעצער דארף א גמילות-חסה, גויט ער נישט צו א שכן, צו א קרוב אדרער צו א באקאנטען, זוו, למשל, בא אונדוין איז כתרילעוווקע; נישט מהמת מע פוילט זיך גיינ, נאך פשוט, מע זווים פריער, איז יענער וועט ניט שטען; מע נתנטט ניט — און שווין! וואס וועט מועל פארט, איז מע דארף? איז געמאכט געווארן א "לאםבאָרד", וואס גויט אָרוּים געלט וויפל דו ווילסט, אָבי נאָר דו ברענGEST אָרכטן משכון: גאָלד איז גאָלה, זילבער איז זילבער, מעש איז מעש, און אָמליכוש, און אָסאמאָוואָר, און אָבענקל, און אָפִילוֹ אָבחמה, און דו בְּרַעֲנֶגֶט צו פִּירָן, גוֹט מַעַן דֵּיר אָוִיךְ אָרוּים אָפִיר געלט. דער חסְרָוָן איז נאָר, וואס זוי שאָצְעָן אָלְצָדָנָג זַיְעָר ווְאַלְלוֹל, בחזי חַנְמָ! דערפֿאָר האָבן זוי אָמעָלה: פְּרִיצָעָנָט נַעֲמָעָן זַיְעָנָטָה, בִּינְסְנְדִיקָעָן אָזָוִי, אָז דָּאָס פְּרִיצָעָנָט עַסְט אָיוֹף דָּאָס קָרָעָן; מַזְוָעָן אָלְעָץ צוּוִי ווּאָכָן מַאָכָן דָּאָרָט אָ "לְעַסְטָאָצְיָע", דָּאָס הַיּוֹסָט, מַע פָּרְקוֹיֶפְט אָוִיסָדִי אַיבָּעָרָגָעָבָלִיבָּעָנָעָן מִשְׁכָּנוֹת, אָזָן מַעֲנְטָשָׁן האָנְדָּלָעָן מַצְיָוָת, מַאָכָן דָּרְפָּוֹן אָשִׁין קָעָרְבָּל. וּוּן אִיךְ בֵּין אִיצְטָעָר באָ געלט, ווּאלְט אִיךְ גַּעַט קָאנְט אָהָנְדָל טָאָן אָפָּן לאָמְבָּאָרָט אָזָן אָומְקָעָרָן מִין הַיּוֹק אָפְשָׁר נָאָךְ מִיט אָסְמִיטְשִׁיק... נאָר גַּיְעָמָךְ! אָזָן גַּעַלְט זָאָל מַעַן גַּאֲרָנִיט גַּעַבָּאָרָן ווּעָרָן אָפְּרָעָר ווּעַלְט, אָזָן טָאָמָעָר אָזָן גַּעַבָּאָרָן גַּעַוָּאָרָן, זָאָל מַעַן בעַסְטָאָרָבָן... אִיךְ קָאָן מַעַר נִיט שְׂרִיבָן. שְׂרִיבָן מִיר פָּוָן דְּבָן גַּעַוָּונָט, אָזָן וואָס מַאָכָן דִּי קִינְדָּעָרְלָעָךְ זָאָלן לְעָבָן, אָזָן גַּרְיסָשָׁוּעָר אָזָן שְׂוִוְיגָעָר אָזָן אָלְעָמָעָן בָּאוּנְדָּעָר גַּאָרָר פְּרִינְגְּטָעָךְ.

ח נ " 5 .

**

XII.

שְׁוִינְגִּישְׁוֹנְדָל פָּוָן כַּתְּרִילְעָוָשׁ צו אִיר מָאוּן מַחְמִימָנְדָל אַיז אָדָעָט.
לְכֻבּוֹד בְּעֵלִי הַיּוֹק הַנְּגִיד הַמְּפּוֹרָסָט הַחַכְמָה מוֹפְּלָג מַוְתָּרָ"ר מַחְמָה
מַעְנְדָל נַ"ג.

עַרְשָׁתָן נְסָס קוּם אִיךְ דֵּיר צוֹ מַעַלְדָן, אַזְמִיר זַיְנְגָעָן אָלְעָגָט צוֹ

דאָנקען אֵין בעסְטָן גּוֹזֶנֶט, נִיבְּ גַּאֲטָם דָּאָס נֻמְלָעֶבֶן פּוֹן דִּיר צַו הָעָרָן אֲפַּי
וּוַיְמִיטָּר נִיט עַרְגָּעָר.

צַוְוִי טַנְסָ שְׁרִיבָּב אִיךְ דִּיר, נַאֲרִישָׁר לְעַקְשָׁי, זַעַוְוָסְטָם דַּוְהָאָסְטָט
גַּעַטְאָן! וּוְעַלְכָּבָר רֹוח הָאָט דִּיךְ גַּאֲרָגְטָרָאָן קִיּוֹן אַדְעָס? וּוְאָס הָאָסְטָו
דָּאָרָטָן אַנְגַּעַשְׁמַעַקְטָן אַזְוְלָעָכָם? גַּעַבְּרָאָטָעָנָעָ פִּינְגְּעַלְעָךְ הָאָט וִיךְ אִים פָּאָרָי
גַּלְסָטָן! „לְאַנְדָּרָאָן“! מַאֲרָקְזָשָׁנָעָוָו! קַוְבָּעָבָע מִיטְלְאַקְרָיוֹץ! הָאָסְטָט דָּרָעָרָי
הָעָרָטָן, אֹזְזָעָמָעָן אַפְּצָעוֹקָן אֲפַּיְצָעָנָטָן, דַּו בְּהָמָה, וּוֹי עַס פִּירָטָן
צְוִוִּישָׁן סְחָרִים? וּוֹי אַיְזָעָמָנְשָׁן? וּוֹי אַיְזָעָרָב? אַיְזָעָגָטָסָס
וּוְאָס אַיְזָעָמָס פָּאָר אַתְּרָיוֹץ אַוְלְטִימָאָדְשָׁמְלִיטִימָאָ? הָאָסְטָט גַּעַקְוִיפָּט
סְחוּרָה, וּוֹי אַיְזָעָדְיָה? אֹוי, אַזְאַדְנָאָמְגָלִיק! דָּאָס הָאָרָץ הָאָט מִיר
אָבָּעָר גּוֹעָאנָט, אֹזְזָעָמָעָן אַדְעָם, בְּרָעָנָעָן זָאַל דָּאָס, וּוּעַט קִיּוֹן גּוֹטָס נִיט
אָרוֹסָים! אִיךְ שְׁרִיבָּב אִים: פָּאָר אַזְוָעָק, מַעַנְדָּל, טַו אַשְׁפְּנִי אֲפַּיְצָעָנָט
זַיְוִיעָר „לְאַנְדָּרָאָן“, עַס זָאַל אֲפַּיְצָעָנָט קְוּמָעָן חַלְיָרָע, רְבָּנוֹן שְׁלְוָלָם! אַנְטָר
לְוִוָּה, זָאָג אִיךְ אִים, אַנְטָלְוִוָּה, מַעַנְדָּל, וּוֹי זָאָגָט דִּי מַאְמָעָ: „אַרְעַמְעָר
דָּאָךְ, וּוְאָס קְנָאָקָסָטוֹ?“. . . נִיּוֹן, הָעָרָט עַר מִיךְ נִיט, וּוְאָרָעָם אִיךְ בֵּין
דָּאָךְ שַׁיְיַיְנָעָדְיָה, אֹזְאַד אָוֹן וּוְיִיְמָה, נִיט בַּל יַיְוָמָעָט
זָאַל אֲטַעַמָּה. אֹוי, דִי מַאְמָעָ מַיְנָעָ אַיְזָעָמָעָ אַחֲמָה! זַיְוִעָתָה מִיר
מִיר כָּסְדָּר, אֹזְאַמְּזָעָמָעָן טָאָר מַעַן נִישָׁטָן נַאֲכָגָעָן דִּי שָׁמָה, אֹזְאַמְּזָעָמָעָן
אַמְּזָעָמָעָן הָאַלְטָוָן אַיְזָעָמָעָן דִּי תְּהָעַטָּאָזְוִי, אֹזְאַמְּזָעָמָעָן זָאַל פַּיְלָן, אֹזְאַמְּזָעָמָעָן
אַזְוִיבָּב! נַאֲרָגָיָה, אֹזְאַמְּזָעָמָעָן סְאַיְזָעָבָאָסָס, אַיְזָעָמָעָן זָיְוִיָּאָזְוִי
גְּרָאָב, וּוֹי בְּלִיּוּמְעַזְלָאָטָעָ; אַיְזָעָמָעָן זָיְוִיָּאָזְוִי, אַיְזָעָמָעָן שְׁלָעָלָטָן, אַרְבִּינְלִיּוֹן אַמְּזָעָמָעָן
אַיְזָעָמָעָן דָּעָרָעָדָרָאָרָן, אַזְוִי זָיְוִי זָיְוִי, אַיְזָעָמָעָן זָיְוִי נִיט! זָאַלְסָטָה
זָאַלְסָטָה, נִיט דָרָחָאָרָן זָאַל זָיְוִי, פָּאָר אַזְוִיבָּב, וּוְאַלְסָטָה שְׁוִין גּוֹוּסָט וּוְאָס
פָּאָר אַגְּטָמָעָטָרָהָן! אַוְנָס דַו זָוְאָגָטָסָסָס שְׂטָאָרָבָן, חַכְמָה אַיְינָעָר,
בִּיסְטָה אַגְּרָוִיסָּעָר נַאֲרָ: אַגְּרָוִיסָּעָר נַעַמְתָּשָׁזְוִיךְ נִיט אַלְיָוִן דָאָס לְעָבָן, אַגְּרָוִיסָּעָר
נַעַמְתָּשָׁזְוִיךְ נִיט אַלְיָוִן דָעָם טָוִיטָם. אַוְנָס אַזְוִי מַעַן וּוּעָרָטָן אַגְּרָוִיסָּעָר
מַעַן זָיְדָשָׁן זָיְדָשָׁן טָוִיטָם? דַו נַאֲרָ אַיְינָעָר, וּוֹי שְׁטִיְמָתָדָס
דָעָן אַגְּנָגְעָצִיְבָנָת, אֹזְאַמְּנָחָמָס-מַעַנְדָל בָּאַדְאָרָה הָאָבָן גַּעַלְתָה? אַוְנָס מַיְטָגָלָט
אַיְזָעָמָעָן מַנְחָמָס-מַעַנְדָל דָעָן נִיט דָעָר אַיְינָעָר מַנְחָמָס-מַעַנְדָל, וּוְאָס אַזְוִילָט?
שְׁוֹתָה! דַו וּוְיְלָסָט גִּיּוֹן קָעָגָן גַּאֲטָמָעָ? זָעָסָט דָאָךְ, אֹזְאַמְּזָעָמָעָן
הַיְנָטָן וּוְאָס פִּילְדָּרָעָסָטָוָ? אַגְּרָוִיסָּעָר כְּפָרָה! לָאָזְוִיךְ דִּיר דָאָכָטָן.

עלעה הי נולנים האבן דיר באפאלן און מיטן וואלה, אדרער ביסט קראנק געלען און חיליה פאַרקרענקט דאס נדז צו אלדי שוואָרצע יאָר! דער עיקר, זאָלסט נויט זיין קיון יידענע, מענדל! פאָרלָאָז דיר אָפּ דעם וואָס לעבט אַייביך, ער איז אָזֶן וּמְפֻרְנֵס. קומ צו פֿאָרֶן אַהיַם, וועסטו זיין, אָס יִרְצָח הַשֵּׁם, אַגְּסָט בָּאַדְיַינְדָּעָר... אַיךְ שַׁיק דִּיר אָפּ דַּר הַזָּהָה עטַלְעַכּוּ קַעֲרְבְּלָעַךְ, אָזֶן זָעַם, מענדל, זאָלסט נִישְׁתְּגִין אָפּ קַיְיַן "לְעַסְטָאָז" צִיעַס" אָזֶן נִישְׁתְּגִין הַאנְדָּלָעַן מִיטּ קַיְיַן אַלְטָע שְׁמָאַטָּע, — נָאָר דָּס גַּיְיט דִּיר אָפּ! לְמַעַן הַשֵּׁם, בָּאַלְדָּזֶן דַּו וועסט באָקּוּמָעַן מִינּוּ בְּרִיוּ מִיטּ גַּלְעַט, זאָלסטו זִיךְ אַיְופּוּעַץ אָזֶן אַפְּגַעַעַגְעַנְעַן זִיךְ מִיטּ אַדְעָם, אָזֶן ווּבָאַלְדָּזֶן וועסט נָאָר אַרוֹיסְפָּרָן פָּוּנְשָׁטָטָם, אַזְוִי זָאָל עַס זִיךְ אַנְצִינְדָּן פָּוּנְאַלְעַט פִּיר זַיְיטָן, אָזֶן עַס זָאָל בְּרַעַנְעַן אָזֶן פְּלַאַקְעָרָן, שְׁרַפְּהַנְּעַן אָזֶן פְּאַרְשְׁרַפְּהָט וועָרָן, סִיאָל פָּוּנְאַל דַּעַם נִוְתּ בְּלִיבָּן קַיְיַן שְׁרוּדָה וּפְלוּיטָה, וְויָעַס ווּנְיַנְשָׁטָה דִּיר פָּוּנְאַל הַאֲרָצָן

דיין באמת געטרײַע פְּרוּוי שְׂיִינְעַדְשָׁה יִנְדָּג.

פֶּאָפִירְלַעַד

יְהֹוָה פֶּעֲמָצָעָר בְּעַרְזָעַ

געשראיבן אין יאָר 1896.

פָּאֵפִּירְלַעַךְ

(יעהוֹפֶעֶץ בְּעַרְזָעַ)

ל.

מחמיינדרג פון יעהוֹפֶעֶץ צו ווּבָב שִׁינְעַשְׁוִינְדֶּל אַיְזָן כְּתַרְיְּלָעוֹקָעַ.

לְזִוְנְתִּי הִיקְרָה הַחֲכָמָה הַצְּנוּעָה מִרְתְּ שִׁינְעַשְׁוִינְדֶּל שְׂתַחְיִי.

רָאֵשׁ יִת בֵּין אַיְיךְ דִּיר מְדוּיעַ, אָז אַיְיךְ בֵּין בָּרוּךְ הַשֵּׁם בְּלוּ חַחִים
וְחַלּוּם. הַשֵּׁם יַתְבִּרְקֵן זָאֵל הַעַלְפָן, מַעַן זָאֵל תָּמִיד הַאֲרָכָן אַיִינְסָטְ פָּוּנְעָם
אַנְדָּרָעָן נָאָר גּוֹטָם מִיטְ בְּשָׂרוֹת טּוּבָות, יִשּׁוּעָת וְנְחָמָות — אָמָן.
וְהַשְׁנִית זָוִי וּוּסְמָן, אָז אַיְיךְ בֵּין שְׁוִין נִיטְ אַיְן אַדְרָעָם, אַיְיךְ בֵּין
אַיְן יעַהוֹפֶעֶץ (אוֹיְר אַ שִׁינְעַע שְׁטָאַט, לְאָס אַיְיךְ הַאֲבָן אַזּוֹא יָאָרָן), אַיְן
הַאֲנְדָּל שְׁוִין מַעַר נִישְׁטָט מִיטְ קִיּוֹן וּוּינְטָן, מַיְטְ קִיּוֹן לְוָפְטָן, מַיְטְ קִיּוֹן "לְאָנְכָן"
דָּאָן" — אַיְיךְ הַאֲבָן שְׁוִין הַעַינְטָט, בָּרוּךְ הַשֵּׁם, אַבְּסָל אַ לְּיַוְּתְשָׁעָר גַּעַשְׁעָפָט
אַיְן הַעַנְטָט, אַ קָּאָרָאָנְטָטָן גַּעַשְׁעָפָט, אַ פָּאָפִירְגַּעַשְׁעָפָט, דָּאָס הַיִּסְטָט, אַיְיךְ
הַאֲנְדָּל מִיטְ "פָּאָפִירְלַעַךְ" הַאֲנְדָּל אַיְיךְ. וּוֹסְטָוּ דָּאָס מִיךְ פְּרָעָן, וּוּיְקָומָט
אִים קִיּוֹן יעַהוֹפֶעֶץ? דָּאָרָה אַיְיךְ דִּיר דֻּעְרִצְיָילָן, זְוָנְתִּי הִיקְרָה, אַ גַּאנְצָע
מַעַשָּׂה, אַזְוּ בְּעַטְנָה דִּיר, וְאַלְסָטָק קִיּוֹן פָּאָרָאָיְבָל נִיטְ הַאֲבָן, וְאָס אַיְיךְ הַאֲבָן
דִּיר אַזּוֹא צִיטָטָק קִיּוֹן בְּרִיוֹו נִיטְ גַּעַרְבִּיכְּן. סְאַיְן פְּשָׁוֹטָט נִיטְ גַּעַוְעָן וּוּ אַס
צָו שְׁרִיבְּיכְּן. אַזְוּ חַווִּי לְזָה הַאֲבָן אַיְיךְ גַּעַרְעָבָנָט, אַטְמָאַטָּט פָּאָר אַיְיךְ אַחְיָים,
אַזְוּ גַּאטָט אַיְן יְדָעָ דַּעַם אַמְתָט, וּוּוַיְעַט עַם הַאֲטָט מִיךְ גַּעַזְוָגָן אַחְיָים, נָאָר
סְאַיְן, אָפְנִים, מִן הַשְּׁמִים מִיר אַגְּגָעָצִיכְּנָט גַּעַוְוָאָרָן, אָז אַיְיךְ זָאֵל מְגַלְגָּל
וּוּרָעָן קִיּוֹן יעַהוֹפֶעֶץ אַזְוּ זָאֵל הַאֲנְדָּלָעָן מִיטְ "פָּאָפִירְלַעַךְ". אַיְיךְ שְׁוּעָר דִּיר,
זְוָנְתִּי הִיקְרָה, בָּאַמְנִין לְעָבָן, אָז אַיְיךְ בֵּין שְׁוִין גַּעַוְעָסָן אַיְן וּוּאַגְּגָן צָו פָּאָרָן
קִיּוֹן כְּתַרְיְּלָעוֹקָעַ, בָּאַדְאָרָף אַיְיךְ מִיךְ בְּאַגְּעַנְעַנְעַן מִיטְ אַיִינְסָטְ אַנְדָּסָעָר
שְׁפָעַגְלָאָנָט, וְאָס פָּאָרָט קִיּוֹן יעַהוֹפֶעֶץ. וְאָס טּוֹט עָר, פְּרָעָג אַיְיךְ אַיְסָט
אַיְן יעַהוֹפֶעֶץ? זָאָגָט עָר מִיר: עָר הַאֲנְדָּלָט מִיטְ פָּאָפִירְלַעַךְ. וְאָס הַיִּסְטָט

דאס פאפירלעך? גיט ער מיר צו פארישטיין, איז "פאפירלעך" איז ניט קיין "לאנדראן", וואס העננט אפ פון בערליין און פון ביסמארקן און פון דער ענגליישער מלכה. פאפירלעך — דאס איז אוזן מין געשעפט, וואס ווענדט זיך נאר און פיעטערברברג און איין וואראשא. החינט האט דאס נאר א מעלה: ס'אייז א זאך, וואס מע קאן דאס זען, אנטאטפֿן מיט דיז הענט, נישט איזו ווי "לאנדראן", וואס ס'אייז נאר א דמיין, א מין חלום. הינט האט ער מיר גענומען אפלויבן די שטאטן יהופעץ מיט דיז יהופע策ער שפונגעלאנטן אין טאג ארטין: ס'אייז נאר לא זו הדרך, זאנט ער, אייר דעלע מענטשן! ער ווועט ניט אוענקעבן, זאנט ער, קיין צען אויסגעפֿאַ שעטער אדרעסיטן פאָר איזן יהופע策ער שפונגעלאנטן! הקייזר, דער פאָר-שווין האט מיך איזו צענומען, איז איך בין א בעלן געווין, איך פאָר דאָר בAMILA פֿאָרְבִּינְיִי פֿאָסְטִאָוּ, וועל איך מיך אָראָפְּקָאָפְּן שווין קיין יהופעץ אָה אַטְשִׁיקָאָוּעָסְטּ, אַנְקָוּן די הִיגָּעָה בערוּז מיט די הִיגָּעָה שפונגעלאנטן. און, ווי גאט פֿירְטּ, באַדְאָרְפּ אַיך אַנְטְּרָעָפּ אַקְוָרָאָט אָפּ אָזָא צִיטָט, וואס עס ניט אַטְשִׁיקָאָוּעָסְטּ, אַנְקָוּן די הִיגָּעָה בערוּז מיט נישט, האָב אַיך מיך מישב געווין, איך וועל מיך אַשְׁפֵּיל טָאן, אוֹלִי יְרָחָם, אַקְשִׁיא אַפּ אַמְעָר וועל איך קָאָפּן פּוֹן אוּבָּן, וועל איך האָבּן צְשֻׁטְנִיעָר אַפּ הַזְּצָאוֹת. און דער אַיְוָרְשְׁטָעָר האָט רְחַמּוֹת גַּהְאָטּ, "פאפְּרִילְעָךְ" האָבּן זיך אַ היְבּ גַּעֲטָאָן, און אַיך האָבּ מִין פֿרְעָמִיעָ פֿאָרְקִוְּפּ מיט רְוּחִים און גַּעֲקִיפּ אַ פֿאָרְפּרִישְׁעָ פֿרְעָמִיעָ, און האָבּ ווּידָעָר גַּעֲכָפּט פּוֹן אוּבָּן און האָבּ מיך אַרְיְוָגָעָשְׁלָאָגָן אָפּ שִׁינְעָעָטְלָעָכּוּ הַנְּדָעָרָת קְרָבָּ לְעָר, און דּוֹקָא מְזֻוְּמָנָע. האָבּ אַיך מְזֻקְּבָּשְׁבּ גַּעֲוָעָן: דָּאָרְפּ אַיך צָלָן יְעַנְעָם "פֿרְעָמִיעָ", אַמְעָר אַיך וועל מיר אַלְיָין "אַנְגָּגָזְוִירְן" מְזֻוְּמָנָע "פאפְּרִילְעָךְ"! אַן בֵּין אַוּעָס דּוֹרָך אַקְנָטָאָר קְיִינְיִינְגְּרָאָר אַן האָבּ מִיד צְנוּיְפּנְעַשְׁטָעַלְט אַ "פֿאָרְטָעַפְּעָלְעָ" פּוֹן כָּל מַאֲמִינִים שָׁחוֹא: "פּוֹטְיְוִילְ" מיט "טְרָאָנְסְפָּאָרְטּ", מיט "וּאַלְגָּעָ", מיט "מְאַלְצָעוּוּרְ", וכְּドָמָה אַזְּלָכְעָ אַקְצִיעָם, וואס הַיְבּן זיך, און דְּאָנְקָעָן הַשְּׁם יְתָבָּרָה, איך וואקס! און מְחַמְּתָ אַיך האָבּ קְיִינְיִינְטָ נִישְׁטָ, מְאַך אַיך וואס בְּקִיזְרָ. אַס יְרָצָה הַשְּׁם, אַיְנָעָם אַנְדָּעָן בְּרִיוֹן וועל אַיך דִּיר אַרְוִיסְמְרִינְבּוּן אַלְצִידְנָגּ בְּאַרְיוֹכוֹת. לְעָתִי עַתָּה לֹא גַּט גַּעַבּן מִיט הַצְּלָחָה. לֹא גַּרְיסְן דִּי קִינְדָּעָרְ לְעָר אַלְעָ אַן שְׂוּעָר אַן שְׂוִינְגָּר גַּאֲרָ פֿרְיְנְטָלְעָ.

מִמְנִי בְּעֵלֶךְ מִנְחָמָה - מִעְנדָּה.

ע י ק ר ש ב ח ת י. אָז דַו וְעוֹסֶט מִיר שְׁרֵיבִין, זָאַלְסְטוּ מִיר
שְׁרֵיבִין אֲפַת מִין נָאָמָעָן קִיּוֹן בּוּיְבָעָר יִקְ, מְחַמְתָ אַיְן יְעֻהָפָעָץ טָאָר
אַיְךְ נִיטְ זִין... דָרְיוִי אַיְךְ מִיךְ אָרוֹס דַעַם גָּאנְצָן טָאָג אֲפַת "קְרָעַשְׁטָאָר"
טָעָק" בָא דָעָר בְּעַרְזָעָ, אָוָן קוֹמֶט בְּאָנְאָכָט, כָאָפַט אַיְךְ מִיךְ אָרוֹפְ קִיּוֹן
בוּיְבָרְעִיק. דָאָרְט זִיצָט דַי גָּאנְצָע חְבָרָה "שְׁפָעָגָעָלָאָנָט" אֲפַת דַי דָאָטְשָׁעָס
אָוָן מַע שְׁפִילָט אֲגָאנְצָע נָאָכָט אַיְן קָאָרְטָן (וּכְרִים מִיט נְקָבָות אַיְנָאַיְנָעָם
— אָזּוּ אַיְזְ דָאָדָעָר מְנָהָג...), אָוָן גָּאנְצָ פְּרִי לְוִיפָּן אַלְעָ קִיּוֹן יְעֻהָפָעָץ
אָוָן אַיְךְ בְּתוּכָם.

ח ג " 5.

***

II.

שְׁיוּנָעַשְׁיְנָדָל פָוּן בְּתְרִיאָעָוָעָק צַו אִיר מָאוּ מְחַמְטָמָנָדָל אַיְן יְעֻהָפָעָץ.

לְכָבוֹד בְּעַלְיִ הִיקָר הַנְגִיד הַמִּפְוָרָסָם הַחֲכָם מַוְלָג מַוְהָרָד מְנָחָמִי⁶
מְעַנְדָל נְיָי.

עַדְשָׁ טָנָס קָוָם אַיְךְ דִיר צַו מְעַלְדָן, אָז מִיר זִינְעָן אַלְעָ גָּאָט צַו
דָאָנְקָעָן אַיְן בְּעַסְטָן גָּזְוָנָט, גִּיב גָּאָט דָאָס נְעַמְלָעָבָע פָוּן דִיר צַו הָעָרָן אֲפַת
וּוְיִטְעָר נִיט עַרְגָּעָר.

צַו וְיִי טָנָס שְׁרֵיבָא אַיְךְ דִיר, בְּעַלְיִ הִיקָר, מִינְעָ שְׁוֹנוֹנָאִים זָאַלְן אָזּוּי
כּוֹחַ הָאָכָבָן צַו לְעָבָן, רְבָנוֹן שְׁלָעָלָם, וְיִי אַיְךְ חָאָב כּוֹחַ שְׁוֹיָן צַו שְׁרֵיבִין
דִיר אָפְילָו אֲבְרִיוּל, אָז קוֹמִיסְקִוִים וּוְאָס אַיְךְ פְּלָאָנְטָעָ מִיט דִי פִים; ס'אַיְן
נָאָר אֲסְכָרָא, אָז אַיְךְ וּוְעָל דָאָרְפָן אֲרָעָפָאָרָאָצְיעָ", אָזּוּי זָאָנָט דָעָר
נְבִיעָר דָאָקְטָעָר, גָּזְוָאָגָט זָאָל אִים וּוּרָעָן צְרוֹת מִיט פְּרָעָהָם שְׁלָעָק! עָר
מִינְטָה, עָר וּוּט בָא מִיר צָאָפָן קְעָרְבָלְעָק! אָזּוּן פָוּן וּוּאָס, מִינְיָסְטוּ, אַיְזְ
דָאָס מִיר גַּעַקְוּמָעָן? נָאָר פָוּן גְּרִיאָאָטָע, נָאָר פָוּן הַאָרְצָוּוּיִיטִיק. סְטִינְטִיש,
אַיְךְ שִׁיךְ דִיר אָרוֹיִס אֲפַת הַזְּאוֹת אָוָן זָאָג דִיר אָן, זָאַלְסְטוּ קְוּמָעָן אַהֲיִים,
נְעַמְסָטוּ אָוָן פְּאָרָסָט אָרוֹפְ קִיּוֹן יְעֻהָפָעָץ — בִּיסְטוּ נִיט וּוּרָם, מַע זָאָל
דִיר בְּאָגָרָבָן אֲלָעְבָּעְדִין? הַיְנָט דָעָר בְּזִוּוּן! דִי חְרָפָה פָאָר דָעָר וּוּלְט!

וואו זאגט די מאמע: "שניעץ די נאו, שמיר דאס פנים..." מסחררים!
געשעטען! איך האב אלע געמיינט, אז דאס שיינע "לאנדראן" האט שוין
יא איבנגגענו מען א מיתה משונה, וועל איך איך שווין אויפגעעריכט וועגן,
און ער ווועט קומען אחים' באטש מיטן לאבען, דער ויסער ברויגעבעבר
מיינער. וואס לאזט זיך אום דער סוף? א ניער חלום, א וויסטער,
א פאנצטערער "יעהוועץ"? "פאפירלעך"? נא דיר אוז משארומתן!
יידן זאלן גאָר האנדלען דער שווארץ-יאָר ווייס מיט וואס, מיט שטייק'
לעך פאָפֶיר!... איך לײַען דיבּוּן ברוּוֹן, בעלי היקר, און קלעד מיר
בשעת מעשה: ליבער פאָטער, האָרצְיָקָעָר געטערער! צי דו ביסט חיליה
משונגע, צי איך בין ניט באָלע געדאנקען? עפעם רעדסטו מיט מיר
טאָטעריש: "פאָפֶירלעך"..., "פייטערבראָרג"..., "קרעשטשאָטָעָך"...,
"פארטָעָפֶעל"..., עפעם אָקלְיָה, אָנטְגָּטָעָר האט זיך אין אים
אָרְבִּינְגָּעָכָּפָט! באָטָג אֵין ער אֵין יעָהָפָע, אָוּן באָנְאָכָּט אֵין ער אֵין
בוּיבָּרִיך, מיט דֵי מאָנְצְּבִּילְן אֵין מיט ווּיבָּר אַינְאַיְינָעָם... וואס טוּסְטוּ
באָנְאָכָּט אֵין בוּיבָּרִיך? וואס טוּאָכָּסְטוּ זיך? מהה נְשָׁחָר, ווּלְסָט מִיר
ניט, קומ צו פָּאָרָן אָוּן גַּט מִיךְ אָפֶ; אלָא ניט, פָּאָר שׂוֹן בעסער אָוּעָם
צו אַלְדִּי שַׂוְּאָרְצָעָר יָאָר קִיּוֹן אַמְּעָרִיךְעָר וּיְאַסְמֵל לִיְּבָּאָחָרָנָם, אָוּן לְאָמָּן
איך באָטש ניט ווּיסְן ווּ דְּבִּין גַּעֲבִּין אֵין אַחֲנְגָּעָקוּמָן, אוּבְּסָאָזָן מִיר
שְׁוִין יָאָ בָּאָשְׁרָת צו בְּלִיבְּכָן אָן אַיְּבָּקָעָן עֲגָנָה מִיטָּ קְלִיְּנָעָן קִינְדָּעָר פִּיסְּ
קְלִיאָטָעָם! נאָר אָזְוִי לְאָנְגָּן קְרָעָנְקָעָן מִינְעָן שְׁוֹנָאָים! דְּבִּין טְרִיפָּהָנָעָן חַצְלָחָתָה,
וְוָאָס אַיך קָאָן אַצְּינָד צו דִיר ניט פָּאָרָן; אַיך בין, מְשֻׁתִּינָס גַּעֲזָגָט,
אוּוִי גַּעַשְׁטָרָאָפָט, אָז אַיך מוֹז גַּאֲרָה לִיגָּן צָום בעט, ווּי זאגט די מאמע
מִינְעָן זָאָל גַּעַזְוָנָט זִין: "אָזְזָעָה אָזְזָעָה אָזְזָעָה..." אַנְיָט, ווּאַלְטָא אַיך באָלְדָן נאָר דְּבִּין שְׁיוּנָעָם בְּרוּוֹן
אָרְאָפְּגָּעָפָּרָן צו דִיר קִיּוֹן יעָהָפָע אָוּן ווּאַלְטָא דִיר שְׁוֹן אָרְאָפְּגָּעָרָאָכָּט
אָחָיִים! אַיך ווּאַלְטָא דִיר גַּעַזְוָן, אָז אַוְנִיבָּא אֵין אַוְנִיבָּא! אַיך ווּאַס, אַיך
כָּאָפָּזָעָא אָרוּסָמָאָל מִיטָּ אַהֲרָבָן וְאַרְטָה? אֵין דָאס נאָר מְחַמְּתָן גְּרִיזָן
זָאָטָעָן, אָוּן ניט אָפָּלָאָגָן. ווּי זאגט די מאמע: "אָשְׁוּעָבָּעָלָעָן צִינְדָּט זִיך
אָז אָוּן ווּעָרָט באָלְדָן פָּאָרָלָאָשָׁן".... ווּי עַס ווּנְטָשָׁט דִיר

דְּבִּין בָּאָמָת גַּעַטְרִיעָר פְּרוּי שְׁוּנָעָ-שְׁוּנָד 5.

III.

מִנְחָמֵטָעַנְדָּל פֹּו יְעוּהֶפְעַץ צֹו זְבֻן וּוְצַב שִׁינְעַ-שִׁינְדָּל אַיְזָן בְּתְרִילְעַוְעַט.

לְזַונְגַּתִּי הִיקְרָה הַחֲכָמָה הַצְּנוּעָה מְרַת שִׁינְעַ-שִׁינְדָּל שְׂתָחִי'.

רַאַשׁ יִת בֵּין אַיךְ דֵּיר מַוְדִּיעַ, אַז אַיךְ בֵּין בְּרוֹךְ הַשֵּׁם בְּקוֹ הַחַיִּים
וְהַשְׁלוּם. הַשֵּׁם יַתְבְּרָךְ זָאַל הַעַלְפָן, מַעַזְאַל תָּמִיד חַאַרְכָּן אַיְינָס פָּנוּעָם
אַנְדְּרָעָן נַאֲר גּוֹטָס מִיטָּבָשָׂרוֹת טָבוֹת, יְשֻׁועָת וְנַחְמוֹת — אַמְּטָן.
וְהַשְּׁנִית זְבַּי וּוְיסָן, אַז דָּעַר עַנְיַן פֹּוּ פָּאַפְּרַלְעָךְ אַיְזָן נִיטָּן, וּוְ
דוּ מִיְּנָסְטָן, טַאַקָּעַ פָּאַפְּרָיָר מִמְּשָׁה. עַס רַעַדְתָּ זְיַד נַאֲר אַזְוִי פָּאַפְּרָיָר, מִיְּנָעָן
מִיְּנָטָן מַעַן גַּאֲר אַקְצִיעָם, פִּיְּמַעְרָבָאַרְגָּעָר אַקְצִיעָם, לְמַשְׁלָה: „פָּוּטְיוּוּלָה“,
„טְרָאַנְסְּפָּאַרְטָה“, „וּוְאַלְגָּעָה“, „מְאַלְצְעַוּעָר“ וּכְרוּמָה. דָּאָס וּוְיַיְעַן אַזְוּלְכָעַ
פָּאַכְרִיקָעָם, וּוְאָס עַס אַרְבָּעָטָן זְיַד דָּאַרְטָן אַיְזָנְבָּאַנָּעָן אַפְּ אַקְצִיעָם, דָּאָס
הַיּוֹסְטָן, מַעַלְאָזָט אַרְוִיָּס אַקְצִיעָם אַפְּ אַהֲנוֹנְדָּעָטָר אַזְוּן מַעַלְאָזָט פָּאַפְּרָיָר
זְיַיְדָּיָן, וּוְאָרָעָם מַעַגְּט „דְּעֻוּדָעָנְטָן“; וּוְאָס מַעַר „דְּעֻוּדָעָנְטָן“, אַיְזָן
אַלְעָז בְּעַסְעָר. נַאֲר כְּפִי אַזְוִי וּוְעָס וּוְיַיְסָן קִיְּנָעָר נִישְׁתָּפָּאָרְן יִאָה, וּוְאָס
פָּאַר אָ „דְּעֻוּדָעָנְטָן“ מַעַזְעַט אַרְוִיְּגָעָבָן, לְכָן גִּיטָּה מַעַן בְּלִינְדָן אַזְוּן מַעַן
קוּיפָּט אַזְוּן מַעַן קוּיפָּט; אַזְוּן דָּרְפָּן וּוּוּרָט אָ „חַאָס“. דָּאָס הַיּוֹסְטָן, פָּאַפְּרָיָר
שְׁטִינְגָּט, אַזְוּן פָּאַרְדִּינְגָּעָן גַּעַלְטָן, אַזְוּן אַיךְ אַוְיךְ בְּתְוּכָם. זָאַלְסָט אַנְקָוָן,
זַוְּגַתִּי הִיקְרָה, וּוְיַאֲזָוִי קְלִיְּיָעָן מַעַנְטָשְׁעַלְעָךְ, מַעַקְלָעָרָם. אַרְעָמָעָ לְעַיטָּת וּוְיַיְעַן
פְּלָוִצִּים מִיטָּאַמָּאָל אַוְיָסְגּוּזָאָקָסָן, גַּעַוּאָרָן גְּבִירִים אַדְרִירִים! מַעַן וִיצְטָ
שְׁוִין אַפְּ דָּאַטְשָׁעָם אַיְזָן בְּוַיְבָּרִיךְ, מַעַ פָּאַרְטָן זְיַד בְּאַרְן קִיְּזָן אַוְיָסְלָאָמָה,
זַוְּיִירָעָ דָּאַטְמָעָם גִּיְעָן אַיְזָנְגָּעָטָן קָעָן אַיְזָן גַּאֲלָד אַזְוּן אַיְזָן סָאַמְּעָט, דִּי קִינְדָּרָעָ
פָּאַרְן אַרְוּם אַפְּ לְעַסְעַפְעַדָּן, אַיְזָן שְׁטוּבָה הַאַלְטָן מַעַן גַּבְעָרָנָאַנְטָקָעָם, מַעַן
רַעַדְתָּ אַהֲ פְּרָאַנְצִיּוֹיְשָׁן אַזְוּן מַעַ שְׁפִּילָטָ פְּאַגָּעָן, מַעַ עַסְטָ אַיְזָנְגָּעָטָקָטָם אַזְוּן
מַעַ טְרִינְקָט וּוּשְׁנִיקָט, אַקְרָבָל אַיְזָן אַמְּזָוָר, סָאַיְזָן חַי גַּעַלְעָבָט אַזְוּן אַזְוּן
עַפָּה, אַזְוּן פֹּוּ דִּי „פָּאַפְּרַלְעָךְ“! אַזְוּן קְומָט דָּעַר טָאָגָה, זָאַלְסָטוּ וּזְעָן
וּוְאָס עַס טְוּט זְיַד אַפְּ „קְרָעַשְׁתְּשָׁאַטְעָךְ“: פּוֹל אַזְוּן פִּיל מִוּט יִדְןָן! נַאֲר
וּוְאָס אַיְזָן דָּאָס חִידָּשָׁן? אַזְוּן דִּי קָאנְטָאָרָן טְרִיבָּטָ מעָן, אַזְוּן אַפְּ דָּעַר

gas לאזות מען ניט שטיין. ווילט זיך איטלען וויסן הוואס פריער —
אייז חושך ! חושך ! את אייז הינט אנגעkomען פון פיטערבראָרג „פומַיְר
ווילַי“ הונדרט אכט אן זיבצעיק, — נו, ווי איזו קויפט מען נישט קייז
„פומַיְוּלַי“ ? צי, למשל, „מאָלְצָעוּוֹר“, זאנט מען, זינען אַנגעkomען
שווין דריינץ הונדרט פופציך, — זאל מען ניט קויפן קיין „מאָלְצָעוּוֹר“ ?
או אַלְעַ טאג, אַלְעַ טאג שפֿרִינְגֶט עס אַרוֹוָה ! אָפַּ מײַן „פומַיְוּלַי“, ברוך
השם. שטײַט מיר אַיצְטָר צו פֿאָרְדִּינְגֶן שְׁינְגָע עַמְלָעְכָּע הַונְדָּרְטָעָר !
נאר אַזְוֵי לאָנְג שְׁמִינְסְטָמָן זַיִן, ווי לאָנְג אַיך ווּל זַיִן פֿאָרְקָוִין !
אַדרְבָּתָה, אַיך רעְכָּן נאר אַזְוֵי קוּפִין אַקְּן שְׁטִיקְלָעַךְ „פומַיְוּלַי“ מִיט אַפְּינְג
„מאָלְצָעוּוֹר“ מִיט נַאֲך אַבְּיסָל „וּוְאָלְגָעַ“, אָנוֹ אָנוֹ גַּאט ווּט שְׁעַנְקָעַן דָּאס
לְעָבָן — צו קוּפִין אַבְּיסָל „טְרָאָנְסְפָּאָרֶט“, מְחֻמָּת מַע שְׁרִינְבֶּט פֿוֹן פִּיְּזִי
טְרָאָבָּאָרָג, מַע זַאל הַמְּעָן הַשֵּׁם קוּפִין, „טְרָאָנְסְפָּאָרֶט“ ! אַלְעַ האָכָּן דָּא
טְרָאָנְסְפָּאָרֶט : יִזְרָן, ווּבְּעָרָה, דָּאַקְּטוּרִים, מְלָדִים, מְשָׁרְתִּים, בְּעַלְיָמָלָאָכָּות
— ווּעְרַחַט נִיט קִין „טְרָאָנְסְפָּאָרֶט“ ? דָּא, אָז אַיְד בְּאַגְּעָנְגֶט וְיך
מִיט אַיְרָן, אַיז דָּעַר עַרְשְׁטָעָר בְּרוֹדְקָהָא : „וּוְאַזְוֵי אַיז הַיִּנְט „טְרָאָנְסְפָּאָרֶט“ ?“
אַרְיָן אַיז רַעַשְׁטָאָרְצִיעַ, בְּאַגְּעָנְגֶט דִּיך דַּי בְּעַל
פָּאָרֶט ?“ קְוָמָסְט אַרְיָן אַיז רַעַשְׁטָאָרְצִיעַ, בְּאַגְּעָנְגֶט דִּיך דַּי בְּעַל
הַבִּיתְחָטוּ : „וּוְטַנְיָעַר אַיז הַיִּנְט „טְרָאָנְסְפָּאָרֶט“ ?“ גִּיסְטִי קוּפִין אַפְּעָקָל
שׁוּועַבְּלָעַךְ, פְּרָעָגֶט דִּיך דָּעַר קְרָעָמָעָר : „וּוְטַנְיָעַר אַיז הַיִּנְט „טְרָאָנְסְפָּאָרֶט“ ?“
הַכְּלָל, יַעֲחֹפְעַז אַיז טַאְקָע אַמְּקוֹם פְּרָנָסָה. אַלְעַ שְׁפָעָגְלִירָן,
אַלְעַ וּוּאַקְּסָן, אַלְעַ פֿאָרְדִּינְגֶן גַּעַלְתָּ, אָנוֹ אַיך אוּיך בְּתַהְכּוּם ! נאר מְחֻמָּת
אַיך האָכָּב קִין צִוְּתָמָן נִיט, מַאֲך אַיך דָּאס בְּקִיצוֹר. אַם יַרְצָח הַשֵּׁם, אַיְנעַם
אַנְדָּרָן בְּרִיוֹו וּוּל אַיך דִּיר אַרְיוֹיְשְׁרָבִין אַלְצָדִינְג בְּאַרְיכּוֹת. לְעַת-עַתָּה
לֹאָזַן גַּעַבְנָן מִיט גַּעַונָּן אָנוֹ מִיט הַצְּלָחָה. גְּרִיס אַלְעָמָעָן בְּאַזְוּנְדָּר
נָאָר פֿרִינְטָלָעַךְ.

מanny בעליך מ-נ-ח-ם - מענדן.

על-תעניתם, ווי בוי-בריך, איזו ניטא. ס' איזו אן ערטל פון דאטמשעס. פארזן

א סך דאטשניקעם. די דאטשניקעס לויפן, הויף איך אויך — הונט פאָר
שטייסטו שווין ?
ח נ " ۵.

IV.

שיינע-שיינדַל פֿוֹ בְּתִרְיוֹלְעַוּכָע צֹ אַיְרָ מָזָן מַנְחָמִים-עַנְדָל אַיְזָן יְעֻהָפָעַ.
לְכָבוֹד בְּעַלְיוֹ הַיְקָרָן הַגְּנוּיד הַמְּפּוֹרְסָם הַחֲכָם מַוְלָגָן מוּהָרָר מַנְחָמָר
עַנְדָל נַיְזָן.

עַרְשָׁתָן קָומָן אַיְךְ דִּירָן צֹ מַעַלְדוֹן, אַזְ מַירְ זַיְנָעָן אַלְעָ גַּטָּטָן צֹ
דָּאנְקָעָן אַיְזָן בְּעַסְטָן גַּעַזְוֹנָטָן, גַּזְבָּטָן דָּאָסָן בְּעַמְלָעָבָן פֿוֹן דִּירָן צֹ הַעֲזָן אַפְּ
וּוּנְטָעָר נִיטָּעָר.

אַזְ וּזְזָהָרָן שְׂרִיבָבָן אַיְךְ דִּירָן, בְּעַלְיוֹ הַיְקָרָן, אַזְ בְּאַזְנָדוֹ הַאָטָן זַיְזָן
גַּעַטְרָאָפָן אַזְ אַזְמָגְלִיק מִיטָּט אַגְּלִיק אַינְאָגְלִיק. אַזְנָדוֹר מַשְׁהָה-הַרְשָׁעָלָע
הַאָטָן אַיְנְגָעָשְׁלָוְנָגָעָן אַקְאָפִיקָעָן ! אַיְיךְ בֵּין גַּעַקְוּמָעָן פְּוֹנָגָעָן מַאָרָק, פְּרִיטִיכָק,
אַיְזָן דָּאָסָן גַּעַוּעָן, גַּעַקְוּפָטָן פִּישָׁן, פְּרִישָׁעָן, אַזְ נַאֲזָן גַּעַוּאָרָפָן,
אוֹזָן דָּאָסָן קִינְדָּשְׁרָנְטָן, וּוּרְטָטָן צְעָרִיסָן ! אַיְיךְ שְׁלָאָגָן דָּאָסָן, אַיְיךְ חַרְגָּעָן דָּאָסָן
— עַס הַאָלָט אַיְזָן אַיְינָן שְׂרִיבָעָן ! וּוּזָאָס וּוּלְסָטָו ? שְׁלִים-זְמוֹל ! בְּאַשְׁעָפָעָד
נִישָׁן ! נַאֲזָן צְרוֹת מִינָּעָן ! נַאֲזָן דִּירָן אַקְאָפִיקָעָן ! נַאֲזָן בּוּכְוּוִיטִיכָק !"
קוּיָם מִיטָּט צְרוֹת אַנְשָׁוֹגָן גַּעַוּאָרָן. אַיְזָן עַטְלָעָבָן מִינָּוֹתָן אַרְדוֹן, אַיְיךְ טָוָה
מִיךְ אַכְאָפָן : "מַשְׁהָה-הַרְשָׁעָלָע ! וּוּזָאָזָן דִּירָן אַקְאָפִיקָעָן ?" "נִיטָאָסָטָאָפָעָטָע !"
— מַאֲכָטָן עַרְשָׁתָן צֹ מַירָן וּוּנְיָוָט מִיטָן הַעֲנָטָל אַיְזָן מַוְילָן אַרְדוֹן. אַיְנָגָעָן
שְׁלָוְנָגָעָן ? אַצְרָה אַיְזָן מַירָן ! אַשְׁלָאָק אַיְזָן מַירָן ! אַיְיךְ נָעָם דָּאָסָן קִינְדָן,
אַיְיךְ קוֹק דָעָם אַיְזָן מַוְילָן אַרְדוֹן, וּוּיָ אַיְזָן וּוּינָדָן אַיְזָן מַירָן ! "מַשְׁהָה-הַרְשָׁעָנָיו !
נִשְׁמָה מִינָעָן ! מַירָן זָאָל וּנְיָן פְּאָר דִּינָעָן בְּיַינְדָעָלָע ! זָאָג, וּוּזְהָאָסָטָן
אַחַיָּנָגָעָטָן דִּירָן אַקְאָפִיקָעָן ?" אַיְיךְ טְרִיאִיסָל אַיְם, אַיְיךְ שְׁלָאָגָן אַיְם, קְנִינִיפָאַיְם,
מַאֲרָק אַיְם בְּרוֹזָן אַיְזָן בְּלוֹזָן — עַרְשָׁרִיבָט אַיְזָן קָוָן : "נִיטָאָסָטָאָפָעָטָע, הַאָסָטָע
פְּעַטָּע, הַאָסָטָע !" בְּקִיצְזָרָה, אַיְיךְ האָסָטָע גַּעַבְרָאָצָטָע צָום דָאָקְטָעָר, הַאָסָטָע עַר

גההיזון מע זאל אים געבן קארטאטפֿליעם. צוועי טאג האט מען דאס קיננד נבעך געומוטשעט, געשטעפט מיט גוואלה, נישט קיין מילך, נישט קיין טראנק וואסעה, נאָר קאָרטאטפֿליעם, נאָר קאָרטאטפֿליעם — איך האָב געמיינט, ס'איו אָן עפּ פֿון מִין קינד! ערשות אָפּן דראָטן טאג, איך נעם אויפְּרַאָמָען די שטבו, איך טו אָ קֹס אָין בעט אונטערן קישן — ליגט ניט די קאָפְּיקע? דאָקטוּרִים זאלְן צוועי וויסן פֿון זיינער געונטן, ווי זוי וויסן, ווער עס האָט זוי געשליערט! נאָ דיר נאָך, טאָמָעָר אִיז קאָרג, ווי זאנט די מאָמע: «אָ רַעַשְׁתֶּל צו די צְרוֹתִ!»... איך דאָרָפּ האָבָן צו טאנַן מיט זיינע קינדרער, מיט דאָקטוּרִים, מיט רוחות אָן מיט. שידָם, אָן עה, דער נאָלְשָׁפִּינְעָר, גָּרְנִישָׁט, פְּלוּיט אָרוּס פֿון אָדָעָס קִין יעהופּעַי, פֿון יעהופּעַז קִין בויבעריך! וואָס אִיז? אָ גָּדוֹלָה אָפּ אִים, אָ הוֹז: «פְּאָפְּרִידְעַךְ!» «טְרָאָנְסְפָּאָרְטָן!» «פְּאָפְּרַטְעַפְּלָעֵן!» האָט זיך אַעֲנִינְגְּרָעָט, אָזְזָעַ קָאָנוּ וועָרַן אִין אַיִּין שְׁמַעַיְשָׁרָאֵל אָ נְגִיד! «אָן אַעֲנִירְיְּדָעָנִישׁ, זאנט די מאָמע, אִיז ערְגָּעָר פֿון אָ קְרָעָנָק!... נְאָרְעָלָע, וואָס וועָסָטוּ מִיר דָּרָרְצִיּוֹן גְּלִיקָן, פְּזָמְנוֹת: «אַקְצִיעַם, שְׁמַאְקִצְיעַם, דָּעְוָעָנְדָעָט, מַעְדָּעְוָעָט! — ס'איו ווערט אָן אוַיְסְגָּעְבָּלָאָזְן אִיז! מיט פִּינְגָּר ווערט מען נוֹיט דָּרִיך. «אָזְזָעַ מַעְלָיְגָּט אָרְבִּין, זאנט די מַאְכָעָ, קְדָחָת, נַעֲמָת מען אַרְוִוִּיס אָ קְרָעָנָק!... פְּאָרְשְׁרָיבְּ דָּרִיך, מַעְנָדָל, וואָס אִיך זָאָגְדָּהָר, אָזְאָלָעָ דִּינְעָע יעהופּעַצְעַר לְעִיטָם, וואָס דוּ שְׁרִיבְּסָט, אָזְזָעַ זִין זִיןְעָן מִיטְאָמָאָל בְּאַגְּלִיקָט גְּעוֹאוֹרָן, וועלְן אָס יְרָחָה השָׁם אִין גִּיכָּן וועָרַן צְרוּקָדִי אַיְגְּנָעָן קְבָּצָנִים, וואָס פְּרִיעָר, נאָרְקָה אָזְזָעַ שְׁרָעְטָעְלָעֵץ גְּלִיבָּא אִיך שִׁין אָסְךְ מַעְרָה, ווי אָזְזָעַ דִּינְעָע „שְׁמַאְלָצְעָוּוּר“, ווי אָזְזָעַ דָּעַם אָדָעָסָר „לְאָנִי דָּאָזָעָן אָלָעָ דִּינְעָע יעהופּעַצְעַר „פְּאָפְּרַטְעַפְּלָעֵן“. אָוֹי, אָ הָוָנָט זָאָל אַוְיָפְּעָסָן מִינְיָן הָאָרֶץ, וואָלְטָע עַר מַשְׁוָגָע גְּעוֹאוֹרָן, אָזְאִיך זַעַבְדָּהָן ווַיְיָבָעָר האָבָן אִיך אָשְׁטָקָל דָעָה בָּאָ וַיְיָרָעָמָעָן, מִישָׁן זיך אָרְבִּין אַמְּאָל מִיט אָוָרטָם, טוֹעַן אָ גַּעַשְׁרִיּוֹן, אָ הוֹק, אָזְעַס ווּוְאָרְפָּטָט מִיטָן מַאְנָן דָּס נְעַנְיָנְעִירְקָע, נִישְׁתְּאָזְזִי ווי אִיך דָאָרָפּ מִיט אִים גִּינְזִין מִיט ווַיְיָכָעָ רִידָעָלָעָה, נִישְׁתְּעַדְוָעָן זיך חַלְילָה אָ קְרוּם ווּוְאָרטָם, צִי אוַיְסְגָּעְבָּלָעָן אַמְּאָל פָּאָר די בְּזִוְונָת, וואָס אִיך טְרָאָגְדָא אַיבָּעָר פָּאָר דָּרִיך, אָזְאִיך דָאָרָפּ נאָרְקָה אַיְטָלָעָן בָּאַזְוְנָדָעָר מַאְכָן אָ פְּרִילְעַד פְּנִים, ווי זאנט די מאָמע: «אָ קְנִיפְתָּאָן בָּאָקָ, די פָּאָרְבָּז זָאָל שְׁטִיְּזִין!... נאָר גְּוואָלה, מה אָנוּ מה חִינְוֹ? אִיך וועל אָזְזָעַ צְאַנְקָעָן אָוֹן צְאַנְקָעָן שְׁטִיְּלָעָרְהִיּוֹט, בָּיו אִיך וועל,